

4

XLVIII. LETNIK

JULIJ 1965

Lovec

GLASILO LOVSKE ZVEZE SLOVENIJE

Vsebina

Pavšalni lovski turizem — France Cvenkel	98
Za odgovornost in napredna načela pri odstrelu jelenjadi — Rino Simoneti	100
Fotografiranje divjadi v gorah — Rado Cenčič	103
Kaj bomo ukrenili? — Milan Sušteršič	105
Kožni zajedavci srnjadi — da- malinina meyeri — in njegove epizootiološke značilnosti — J. Brglez, H. Hribar, M. Kušej	107
Kuga med divjimi prašiči na Gorenjskem — France Cven- kel — vet. Stanko Arko	109
Lov in ribolov v Mežiški dolini ob koncu XVI. stoletja — dr. Anton Svetina	110
Klavzen III. — Blaž Lovc (Sreč- ko Borovnik)	114
Jesenski dnevi na Balkanu — H. Oehlecker — ing. Mirko Sušteršič	116
Cez Kirgizko stepo, nadaljeva- nje — Srečko Lapaine	117
Poskusi z udomačitvijo moškaf- nega goveda — F. Bruemmer — ing. Mirko Sušteršič	119
Iz lovskega oprtnika	120
Da ne pozabimo — ing. Mirko Sušteršič	120
Mladi pišejo	122
Iz lovske organizacije	122
Lovski muzej v Zagrebu — Lazar Raić — ing. Mirko Sušteršič	122
Jubilanti	123
Umrli	124
Lovska kinologija	125
Šaljive	128

»LOVCA« izdaja Lovska zveza Slove-
nije, Ljubljana, Zupančičeva 9, ki jo za-
stopa njen predsednik dr. Jože Benigar.
— Uredniški odbor: Ivan Ferlež, Stefan
Tausig, Rastko Bradaškja. Odgovorni
urednik Ivan Ferlež. Vse gradivo za ob-
javo pošiljajte Uredništvu Lovca, Ljub-
ljana, Zupančičeva ul. 9 (soba 7), poštni
predal 305, telefon 21-245. — Rokopisov in
fotografij ne vračamo. — Lovske družine
plačujejo Lovski zvezi za vsakega svo-
jega člana letni prispevek 3000 dinarjev,
zato prejemajo njihovi člani »Lovca«
brezplačno. — Sicer je celoletna naroč-
nina za »Lovca« 1800 dinarjev, posamezna
številka 150 dinarjev, celoletna naročnina
za tujino 2500 dinarjev. — Mali oglasi in
objave: do 15 besed 300, od 16 do 25 besed
400, od 26 do 35 besed 500 dinarjev itd.
Hkrati z naročilom jih je treba tudi pla-
čati. — Cekovni račun Lovske zveze Slo-
venije: 600-14-608-25. — Tiskala in kličije
izdelala Tiskarna »Jože Moškrič«
v Ljubljani

Opozorilo sodelavcem!

Zaradi izplačila honorarja nam najkasneje en mesec po ob-
javi vašega članka, dopisa ali slike sporočite številko vašega
žiro računa, oziroma nam pošljite izjavo, da tega niste dolžni
imeti.

Skladno z odredbo o žiro računih (Uradni list SFRJ, št. 1
od 6. januarja 1965) mora imeti izjava sledeče besedilo:
»Od 1. januarja tega leta pa do danes nisem imel skupaj
s tem prejemkom za (navesti članek, sliko ipd.) toliko do-
hodkov, da bi presejali 100 000 dinarjev in bi bil zaradi njih
moral odpreti žiro račun, ter ga zato nisem dolžan odpreti.«

Lovska zveza Slovenije

Prodajam posavskega goniča, starega 10 mesecev z rodovni-
kom. Franc Potočnik, Kamna gorica 27, Gorenjsko.

Prodajam novo dvocevko-petelinko 16 × 16, kromirane cevi.
Momičilo Skrt, Doblar 9, p. Ročinj.

Prodajam novo risanico kal. 7 × 64. Marjan Podržaj, Nova vas,
p. Lesce.

Lovec

XLVIII. LETNIK ŠT. 4 JULIJ 1965

GLASILO LOVSKE ZVEZE SLOVENIJE

Foto
I. Napotnik

Pavšalni lovski turizem

Upravni odbor LZS je na seji 20. februarja 1965 sprejel sklep o razširitvi tako imenovanega pavšalnega lovskega turizma, kar je »Lovec« že sporočil v letošnji aprilski številki. Doslej je bila ta oblika inozemskega lovskega turizma pri nas uvedena le v loviščih lovskih zvez Gorica, Koper in Postojna, to je na področju maloobmejnega prometa z Italijo. Pavšalni lovski turizem se je izvajal na osnovi pravilnika, ki so ga sprejele navedene lovske zveze. Bistvo pavšalnega lovskega turizma je, da inozemec sme loviti v določenih dneh in določenem lovišču ter si prisvojiti uplenjeno divjad v določenem številu, zato pa plača vnaprej za eno lovsko leto oziroma za lovno sezono določeno pristojbino.

Po izjavah zastopnikov omenjenih lovskih zvez se je pavšalni lovski turizem bolje obnesel kot pa tako imenovani priložnostni oziroma dnevni lovski turizem, ki se je na področju teh zvez izvajal vzporedno s pavšalnim.

Na Lovski zvezi Slovenije so se 8. maja 1965 zbrali zastopniki vseh področnih lovskih zvez in se podrobno pogovorili o razširjenju pavšalnega lovskega turizma na vso Slovenijo.

Predvsem je treba poudariti, da je vključitev lovske družine v pavšalni lovski turizem prostovoljna. Tako imenovani dnevni lovski turizem se bo izvajal še nadalje in se bodo lovske družine lahko posluževale prve ali druge oblike, ali pa obeh oblik turizma.

Z ozirom na pogoje področne lovske zveze razporede lovišča v določene vrste in kategorije. Na navedenem sestanku so se odločili za naslednje vrste lovišč pavšalnega lovskega turizma:

za malo divjad,
za veliko divjad (srnjak in srna),
za kombinirani lov (srnjak, srna in mala divjad).

Lovišča za malo divjad so za vse področje Slovenije razdeljena na pet kategorij. O kategoriji lovišča odločajo razmere v lovišču, kot stalež divjadi, naprave v lovišču, oddaljenost od državne meje ipd. Višina prispevka po kategorijah je po sedanjem kurzu naslednja:

- I. 80 000 Lit ali 3328 A. Sch.
- II. 70 000 Lit ali 2912 A. Sch.
- III. 60 000 Lit ali 2496 A. Sch.
- IV. 50 000 Lit ali 2080 A. Sch.
- V. 40 000 Lit ali 1664 A. Sch.

Inozemec, državljan katere koli države, s plačilom predpisane takse pridobi možnost, da pride 14-krat na lov na malo divjad v času od 1. oktobra do 15. januarja in to v nedeljah in naših državnih praznikih. Pavšalist se lahko udeležuje le skupnih lovov, to je lovov, na katerih sodeluje vsaj nekaj članov LD. Vsak lovni dan lahko upleni: ali enega zajca in dve jerebici, ali enega fazana in dve jerebici, ali enega zajca in eno kotorno, ali enega fazana in eno kotorno, ali eno kotorno in dve jerebici, ali tri jerebice. Ta plen mu pripada brez dodatnega doplačila. Upleni lahko tudi več kosov male divjadi, katero pa mora posebej plačati. Po predhodnem dogovoru z LD lahko lovi tudi drugo malo divjad kot golobe, grlice, race in podobno, toda vse to je dolžan odkupiti (brez plačila odstrelne takse!) po predpisanih cenah (glej »Lovec« št. 2 — maj 1964, stran 35!). Priložnostno pavšalist lahko lovi tudi na roparice oz. škodljivce brez odškodnine.

V vrsti lovišča za veliko divjad inozemec lahko lovi na srnjaka in srno. Pripomnim, da pavšalnega lova na drugo veliko divjad, kot je gams, jelen, medved, divji petelin — ni. Na te vrste divjadi inozemec lahko lovi le kot dnevni gost, oziroma je izjemno za lov na medveda kot tudi jelena možno skleniti z inozemcem posebno pavšalno pogodbo po predhodnem mnenju področne zveze in v soglasju z LZS.

Lovec lahko pride na lov na srnjaka in srno v lovni sezoni, za katero mu je LD izdala pavšalno lovno dovolilnico, skupno 10-krat. Ta lov ni omejen na nedelje in praznike. Pavšalist seveda lovi v spremstvu člana ali lovskega čuvaja. Na račun pavšalnega prispevka lahko upleni in si prisvoji srnjaka s trofejo do 100 točk in srno. Skladno z novim temeljnim zakonom o lovu mora biti o trofeji izdan trofejni list na predpisanem obrazcu. Če ima srnjakova trofeja nad 100 točk, gost doplača še posebej razliko po cenu za odstrel divjadi po inozemcih (Lovec št. 5 — 1963, stran 153!). Lovec pavšalist te vrste razen srnjaka in srne lahko upleni in si prisvoji tudi katerokoli roparico brez posebnega doplačila. Ne sme pa loviti male zaščitene divjadi. Za Slovenijo sta za to vrsto lovišč določeni dve kategoriji:

- I. 60 000 Lit ali 2496 A. Sch.
- II. 50 000 Lit ali 1664 A. Sch.

O višini kategorije lovišča odločajo isti pogoji kot za lovišča male divjadi.

V Sloveniji pa je precej možnosti za kombiniran lov na srnjak in malo divjad v istem lovišču, zato so zastopniki LZS in predstavniki področnih lovskih zvez na omenjenem sestanku pred-

Lovska idila

Foto

I. Napotnik

videli tudi »kombinirana pavšalna lovišča«. V teh loviščih inozemski lovski gost proti predpisani pavšalni pristojbini lahko lovi na srnjaka in srno ter malo divjad. Na srnjaka in srno bi lovil od 1. junija oz. 15. septembra dalje 10-krat. Gostu pripada upljenjeni srnjak do 100 točk ter srna. Od 1. oktobra pa do 15. januarja se pavšalist lahko udeleži 14-krat skupnih lovov na malo divjad in bo na vsak lovni dan lahko uplenil in si prisvojil število divjadi, kot je določeno za pavšaliste na malo divjad. Če odstrela srnjadi ne bo izvršil, oziroma če do 1. oktobra ne bo 10-krat lovil na srnjaka in srno, bo imel še po tem datumu možnost loviti na to vrsto velike

divjadi. Glede ostale male divjadi in roparic velja isto kot že omenjeno.

Kombinirana lovišča imajo tri kategorije:

- I. 80 000 Lit ali 3328 A. Sch.
- II. 70 000 Lit ali 2912 A. Sch.
- III. 60 000 Lit ali 2496 A. Sch.

Za lovišča z malo divjadjo, ki so razporejena v I. in II. kategorijo, kombiniran lov po tej razporeditvi ni možen, pač pa obojen. V tem primeru mora gost plačati posebej pavšalni prispevek za veliko in malo divjad.

Pavšalni lovski gost kakršnekoli vrste ali kategorije lovišča ima tudi pravico loviti na divje prašiče brez plačila posebne takse. Uplenjenega divjega prašiča seveda lahko odkupi po predpisani ceni za uplenjeno divjad. Posebej plača odstrelno takso in dnevno lovno pristojbino za divje prašiče le v primeru, če je lov zanj posebej organiziran.

Lovskemu gostu ne pripada plen na račun pavšalne lovne pristojbine za lovski dan, če se love ne udeleži.

O sprejemu pavšalnega lovskega gosta odločajo lovske družine samostojno, vendar so dolžne sporočiti imena gostov Lovski zvezi Slovenije preko področne lovske zveze. Vsi inozemci pa morajo poslati prijave preko svojih, inozemskih lovskih organizacij, oziroma morajo biti prijave od njih overjene. Zaradi hitrejšega in enostavnejšega poslovanja pa lovske družine blagajniško poslovanje poverijo področnim zvezam.

Za zavarovanje oseb, naših državljanov in njihovega premoženja je uvedeno jamstveno zavarovanje. Lovska zveza Slovenije je sklenila z Zavarovalnico Ljubljana pogodbo, po kateri mora vsak inozemski lovski gost — pavšalist ali dnevnik — plačati enkratno pristojbino 2 dolarja ali 1250 Lit (italijanskih lir) ali 52 A. Sch. (avstrijskih šilingov). Zavarovan je za škodo, ki jo povzroči osebam in premoženju — jugoslovanskim državljanom in sicer za poškodbe oseb do 10 milijonov din, za škodo na premoženju pa do 3 milijonov din. S plačilom predpisanega prispevka je inozemski lovski gost zavarovan za vse love, ki se jih udeleži v lovskem letu, v katerem je plačal pristojbino.

Zavarovanje je obvezno in ga je pavšalisten treba zaračunati ob plačilu pavšala, dnevnim gostom pa pri končnem obračunu ter ga posebej izkazati. Zavarovanje je stopilo že v veljavo ker je LZS zavarovalnici plačala potrebno akontacijo.

Odslej so torej vsi inozemski lovci na področju Slovenije jamstveno zavarovani.

Lovska zveza Slovenije je zadolžena, da o uvedbi pavšalnega lovskega turizma obvesti inozemske lovce preko inozemskih lovskih listov. Dalje je tudi dolžna sestaviti pravilnik o izvajanju pavšalnega lovskega turizma in sicer v treh jezikih: v slovenskem, italijanskem in nemškem.

Pavšalni lovski turizem daje možnost za boljše planiranje in gospodarjenje v lovišču. Razen tega stalni lovski gostje spoznajo lovišče in lovski kolektivi, omogoča pa jim tudi boljše spoznavanje lepote naše domovine. Pavšalni lovski turizem ima še poseben pomen za razvoj splošnega turizma in poglobljanje sosedskih odnosov med narodi.

Fr. Cvenkel

Za odgovornost in napredna načela pri odstrelu jelenjadi

(Nadaljevanje in konec)

Rino Simoneti

Kolikšen je stalež jelenjadi?

Danes so nam znani rezultati gojitve samo z vidika odstrela in kvalitete trofej. Zanimivo vprašanje, ki je bilo sproženo v polemiki okrog načinov lova, je ali ni število jelenjadi v naših loviščih že tolikšno, da gre na škodo kvalitete. Za odgovor na gornje vprašanje je potrebno pogledati, kakšne možnosti za gojitev jelenjadi imamo na določenem področju. Za primerjavo sem vzel lovišča notranjskega in krimsko-barjanskega lovskega področja, ker se podatki ujemajo s proučevanjem staležev, odstrela in ocenjevanja trofej. Oba lovska okoliša sta bila bonitirana od komisije za kataster in bonitiranje Lovske zveze Ljubljana, ob sodelovanju članov lovskih družin, ki razmere v loviščih najbolje poznajo.

Komisija je iz vseh lovnih površin izločila površino gozda, od katerega je odštela za jelenjad neproduktivni del in samo ostanek upoštevala za izračun optimalnega staleža. Za izračun bonitete — se je poslužila točkovanja:

hrana in voda	9—25 točk,
rastlinstvo	7—20 točk,
kvaliteta tal	8—15 točk,
mir v lovišču	8—20 točk,
delež gozdne meje s travniki	3— 6 točk,
delež gozdne meje s poljem	3— 8 točk,
vremenske razmere	1— 3 točke,
oblikovitost	1— 3 točke.

Boniteta je bila določena po številu točk: 40—50 točk slaba, 51—60 srednja, 61—75 dobra in nad 75 zelo dobra. Po tako dobljeni boniteti odpadejo na 100 ha pri slabi boniteti 0,5, pri srednji 1—1,5, pri dobri 2—2,5 in zelo dobri 3 živali. Menim, da je komisija ravnala pri določanju bonitete zelo skrbno, predvsem pa ni pretiravala navzgor pri določanju števila kosov na posamezno oceno bonitete, ker je ta določena v razponu. Pri tem je redno upoštevala mnenje zastopnikov lovskih družin.

Zato se je tu in tam zgodilo, da so v isti pokrajini ocene različne in je na primer družina, ki ima jelenjad pretežno v sklenjenih gozdovih Javornika, niže ocenila boniteto lovišča v Slivnici. Sosedna družina pa je prav ta, za soseda obrobni del oziroma njegovo nadaljevanje, ocenila znatno bolje. Tudi mir v loviščih, ki je iz-

redno pomemben činitelj kvalitete z 8—20 točkami, je često upoštevan zelo različno. Tako je na primer nižje ocenjen v lovišču, ki ima v sredini eno samo naselje in se po njem tudi imenuje, kot pa v lovišču z mnogimi vasmi in raztresenimi zaselki. Končno pa to in vse ostalo ne vpliva bistveno na končne pokazatelje.

Tako komisija kot poročevalci lovskih družin niso mogli upoštevati v celoti razvoja, ker je bilo to delo opravljeno v času najintenzivnejšega širjenja jelenjadi. Količinska rast jelenjadi pa je bila spontana in še danes ne vemo, kakšen obseg bo končno zavzela.

Lovišča lovskih družin notranjske in krimsko barjanske lovske skupnosti za gojitev jelenjadi niso pokrajinsko zaključena celota. Pri proučevanju in odrejanju smernic za gojitev nas

meje lovišč kot umetne tvorbe ne smejo motiti. Meje namreč ločijo naša prizadevanja in vodijo k ozkosrčnosti. Danes smo omejeni na enote, ki so vključene v statistično službo in poročanje lovskih organizacij. K loviščem obeh lovskih skupnosti sem dodal še lovske družine: Grosuplje, Suho Krajino, Tabor, Logatec in Ljubljanski vrh. Skupno merijo dodatna lovišča 25 200 ha in imajo 15 030 ha gozda. Da pa ne bi napačno razumeli in precenjevali pomena teh lovišč za gojitev jelenjadi, je treba poudariti, da je le 6200 ha gozda izvzetih kot lovno produktivnih za gojitev jelenjadi, z nizko boniteto, ki je na teh 6200 ha 0,9, torej niti 1 žival na 100 ha. Popolnoma pa izpadejo iz bonitiranja lovišča lovskih družin: Vič, Rakovnik in Brezovica v skupni površini 10 400 ha.

Bonitiranje nudi sledečo sliko:

Skupna površina	Površina gozda	Neproduct. gozd	Produkt. gozd	Boniteta	Stalež na 100 ha	Spomlad. stalež	Primeren odstrel
101 310	55 594	24 124	31 470	0,9	1,7	616	112—117

Vsa lovišča obeh lovskih skupnosti, povečana za pet lovskih družin, obsegajo skupno 101 310 ha. Površina gozda v teh loviščih znaša 55 594 ha. Neproduktivna površina je bila ocenjena na 24 124 ha. Produktivna površina, na kateri je izvedeno bonitiranje, znaša 31 470 ha. Tako je 57 % gozda neprimerne za gojitev jelenjadi, bonitiranje pa je izvršeno na 43 % lovno produktivne gozdne površine. Boniteta se spreminja po loviščih od najnižje 0,5 v obrobnih loviščih Tabora, Suhe Krajine, Grosuplja, do največ 3 živali na 100 ha produktivne površine v loviščih lovskih družin Otok in Babno polje. Na vsem področju je poprečna boniteta za jelenjad produktivnega gozda 1,7 živali na 100 ha. Optimalni

spomladanski stalež, izračunan na osnovi ocene bonitet in količine lovno produktivnega gozda, bi bil 616 kosov, primeren odstrel pa 112 do 117 kosov letno. Po eni strani narašča v naših gozdovih nemir kot negativni faktor, po drugi pa ugotavljamo, da se velike površine pašnikov spreminjajo počasi v gozdove. Spričo tega menim, da je stalež lahko celo nekoliko višji, saj pravih modernih gozdov, ki so le skladišča lesa, skoraj nimamo.

Iz tabele je razvidno, da je bil spomladanski stalež v šestletnem poprečju ocenjen na 884 kosov. Na ta stalež smo v poprečju programirali 18 % odstrela, to je 2 % manj, kot je po splošnih izkušnjah primerno, če hočemo obdržati stalež

Spomladanski stalež in odstrel v primerjavi z bonitiranjem:

Lovsko leto	Spomladanski stalež				Plan odstrela		Izvršeni odstrel		Odstrel v % spomlad. staleža
	jelenov	košut	telet	skupaj	štev.	v % spom. staleža	štev.	v % plana	
1958—59	261	429	207	897	154	16	96	61	11
1959—60	267	446	222	935	189	20	140	74	15
1960—61	265	439	224	928	176	18	103	58	11
1961—62	244	419	217	880	149	17	114	76	12
1962—63	249	375	211	835	143	17	122	85	14
1963—64	244	332	208	834	153	18	119	78	14
Skupaj za 6 let				5309	963	18	694	72	13
poprečje 6 let				884	160	18	115	72	13

Vir: Statistična poročila o spomladanskem staležu, arhiv LZ Ljubljana

nespremenjen. Tega plana odstrela pa lovske družine niso izpolnjevale. V šestletnem poprečju je bil dosežen 72 %. Stalež bi moral torej naraščati celo pri 100 % izvršenem odstrelu. Če pa primerjamo izvršitev plana odstrela z najavljanim spomladanskim staležem, ugotovimo, da smo v šestletnem poprečju odstrelili 13 % nejavljenega spomladanskega staleža. Zaradi tega dejstva bi moral stalež izredno naraščati. Podatki kažejo, da je stalež celo nekoliko upadel. Kako nesprejemljive so ocene spomladanskega staleža, nam pokaže izračun, po katerem bi moral iz leta v leto stalež naraščati za 7 %.

Zanimivo je, da je bonitirani stalež ocenjen samo na 616 kosov, kar je precej manj, kot izkazuje statistična poročila. Za tak bonitirani stalež bi smel biti letni odstrel 112—117 kosov, ki je bil v poprečju tudi dosežen. Šestletno poprečje izkazuje 115 kosov letnega odstrela. Če je mogoče iz odstrela več let sklepati na stalež, potem je torej bonitirani stalež v loviščih verjetno dosežen, nikakor pa ne presežen. Z ozirom na to, da so škode po jelenjadi na proučevanem področju, razen redkih izjem, še znosne, dopuščam možnost, da realni stalež jelenjadi lahko celo še nekoliko povečamo.

Kako gojiti dalje?

Če želimo jelenjad gojiti, moramo v času, ko se širi in potem, ko smo že dosegli optimalni stalež, izvajati selekcijski, to je gojitveni odstrel. Ko smo dosegli zadovoljivo količino, ali pa je najugodnejša zgornja meja celo presežena, se strogi kriteriji za odstrel lahko ublažijo. Gojitveni odstrel naj se izvaja takoj, neglede na to, da v določenem področju jelenjadi še ni dovolj in naj zajame košute, teleta in jelene. Slabšo jelenjad je treba odstraniti.

Spričo stanja pri nas ne bi smeli dovoliti drugega kot gojitveni odstrel. Redukcijski odstrel, pri katerem ne upoštevamo stroge izbire, lahko izvajamo samo v predelih, ki jih za gojitev jelenjadi nismo predvideli. Izbira pri gojitvenem odstrelu pa ni posebno lahka.

V lovišču so nujno potrebne lovske steze in preže. Za prehrano in opazovanje so pomembne lovske njive, krmišča, napajališča in kaluže.

Razmerje med spoloma naj ostane 1:1, ali pa naj bistveno ne odstopa, čeprav je mnogo utemeljenih stališč, da lahko brez škode doseže tudi 1:1,5 v korist košut. Skrbeti moramo za to, da bomo imeli v lovišču primerno število dobrih plemenskih jelenov.

Poskrbeti moramo za zimsko krmljenje in za mir v lovišču. Prav mir je izrednega pomena za gojitev jelenjadi. Opazovanja na področju, kjer ima jelenjad popoln mir, so pokazala pravo naravo in življenje te divjadi. Jelenjad se sicer giblje na velikem področju, ni pa naš jelen klatež, kot nekateri mislijo. To, da se jeleni pojavljajo zdaj tu, zdaj tam, je v glavnem posledica

nemira v naših gozdovih. Premiki iz dnevnega bivališča globoko v gozdu na nočna pasišča se vršijo dnevno, vendar se v dnevnih bivališčih in na pasiščih rada zadržujejo stalno.

Redko se zgodi pri jelenjadi, kar je pri srnjadi maja in junija običajno, da leži na robu gozda ali celo v poseki, kjer se pase. Nekateri neupravičeno menijo, da je jelen na Slovenskem brez stalnih bivališč. Širjenje jelenjadi na nova področja in nemir, ki jelenjad plaši, ustvarja namreč videz, da je naš jelen nemiren klatež. Premiki ob ruku so seveda naraven pojav.

O predlogu komisije za lov na jelenjad

Ko sem kot poročevalec koordinacijskega sestanka med lovskimi zvezami Ljubljana, Kočevje in Postojna pisal v Lovcu št. 5, leta 1964 o nekaterih predlogih, ki naj bi vnesli več reda na to področje, nisem še imel zbranih podatkov. Komisija je dala predlog, ki ni težil k popolnosti, še manj pa smo mislili, da je lahko dokončen. Nič pa ne škodi, če kak dobronameren predlog ni sprejet. Precej je tudi vredno, da je zbudil zanimanje in sprožil razpravo. Vsaka razprava pa naj bo po možnosti oprta na objektivna merila in posplošene izkušnje ter čim manj podvržena posameznim slučajem.

Jelenjad lahko strelja vsak večš strelcec in lepo bi bilo, če bi se lahko zvrstili vsi lovci, ki si to žele. Vprašanje pa je, če jelena, košuto ali tele zna vsak tudi oceniti. Treba je veliko prakse, kadar se moramo brž odločiti za strel. Večina jelenjadi je namreč nekje na sredi med gojitve vredno in gojitve nevredno kategorijo in zato je odločitev težka. Opazoval sem izkušene lovce, ki so vsako leto ocenili nekaj sto kosov jelenjadi, pa so večkrat dolge minute premišljevali, preden so se odločili.

Ko opazujem razvoj jelenjadi pri nas, njeno širjenje in rezultate gojitve, se mi vsiljuje mnenje, da smo pravo ocenitev, kaj odstreliti, prepustili bolj naključju. Premalo smo storili, da bi jelenjad spoznal in znal oceniti širši krog lovcev, neglede na to, kako lovimo. Načinom lova na jelenjad, predvsem pogonom, smo v tem pogledu pripisovali celo več krivde, kot jo v resnici zaslužijo. Napake se delajo tudi pri drugih načinih lova. Če smo se odločili za gojitveni odstrel jelenjadi, za kar je skrajni čas, ne bomo mogli prepustiti ocenitve, kaj odstreliti vsakomur, to je vsem strelcem na stojiščih. Zato se gojitveni odstrel in tihi pogon, tak kot ga praktično izvajamo danes, izključujeta.

Razmišljanja namesto zaključka

Nemir v loviščih je po mnenju nekaterih strokovnjakov za jelenjad prava bolečina. Če je mir v lovišču za jelenjad prav posebno potreben, ne smemo nemira povečevati še lovci.

Če smo se odločili za selekcijski odstrel jelenjadi, potem moramo ocenitev, kaj odstreliti,

prepustiti poznavalcem, streljajo pa naj tisti, ki jih za to lovska družina sporazumno izbere. Čeprav je jelen velika tarča, je razmeroma težko oddati na gibajočega se jelena zanesljiv strel, kaj šele ob luni. O strelu na jelena ne morem k mnenju prof. dr. Avčina, v novembrski številki Lovca 1964, nič dodati.

Teoretično mnenje in praktične izkušnje nam bodo v bodoče kazale, kako moramo gojiti jelenjad.

Namesto zaključka predlagam, da v naši lovski praksi opustimo vse, kar nesporno škodi razvoju močne in zdrave jelenjadi.

Literatura:

1. Lovec, letniki 1930 do 1964
2. Naš lov I., II. — 1951 in 1953
3. Priručnik za lovske izpite, ing. Mirko Sušteršič, 1962
4. Lovstvo, Urbas, Lavrič, Sušteršič — 1951
5. Jelen, ing. Petar Dragišič, 1957
6. Das Ansprechen des Hirsches, Karl Lotze, 1963
7. Mehr alte Hirsche, F. Vorzejer und H. Drechsler, 1963

Fotografiranje divjadi v gorah

Rado Čenčič

Zadnjič sem slikal sosedovo Mojco in njenega Janeza. Enkrat sama, enkrat pa skupaj. Kot po maslu je šlo in dobro sta mi plačala slike. Pa kaj jih ne bi, ko sem ju tako lepo postavil in tudi s prave strani »pritisnil«.

»Vidiš Mojca«, sem ji rekel, »če bi bila ti gamsova koza, tvoj Janez pa kapitalen kozel, kako bi se jaz lahko postavil z lovskimi slikami. Sicer bi mi jih slabše plačali kot sta jih vidva, toda kljub temu raje slikam gamsarijo kot vaju dva«. Gamsi pa res niso Mojce in Janezi. Fotografiranje v planinah je povezano z najrazličnejšimi težavami in ne nazadnje še s precejšnjimi stroški. Dragi bralci, ste že kdaj pomislili, kaj vse je potrebno za to, da lahko gledate fotografijo divjadi? Prepričan sem, da bi to vrsto fotografije tudi bolj cenili, če bi poznali vse težave.

Kopica posnetkov je potrebna, da pridem do slike, primerne za objavo. Ko je divjad pred mojim objektivom, ne varčujem s filmom, ampak »pritiskam«, dokler motiv ne izgine iz slikovnega območja. Iz kopice posnetkov izločim tiste, ki so najlepši, kjer je stoji divjadi, okolica in nazadnje tudi ostrina posnetka najboljša. Neglede na čuden odnos nekaterih do lovske fotografije, sem prepričan, da bo lovska fotografija dobila svoje mesto tudi pri nas. Njen dosedanji razvoj dokazuje, da je do nje vedno večji interes lovcev fotoamaterjev.

Da bi temu razvoju po svojih močeh doprinesel skromen delež, sem se odločil, da v tem in mogoče še v naslednjih člankih opišem moje izkušnje in doživetja.

Za dobrega lovca-fotoamaterja so važne štiri stvari.

Prvič, biti moraš dober lovec. Poznati moraš vse načine lova, navade divjadi, njene prehode, kraje izstopanja, ležišča in stopnjo njene previdnosti. Sposoben moraš biti, da nosiš 25 kg težak nahrbtnik, napolnjen s hrano in z vsem fotografskim priborom. Ker lahko računati na uspeh le, če si sam v samotnih in mirnih loviščih, si moraš znati tudi kaj skuhati, ker prazna vreča ne stoji pokonci. Torej prištejem k sposobnostim lovca tudi del kuharskega in drvarskega znanja, potrebnega v samotni lovski ali gozdarski koči.

Drugič, popolnoma moraš obvladati fotografsko tehniko. Ko se nenadoma pojavi iz konte kapitalen kozel, ki goni smrkavca, imaš že kot lovec srce za vratom in takrat ne utegneš ogledovati fotokamere, urejati in študirati elemente, ampak moraš zelo hitro ravnati. To pa je mogoče samo takrat, če tehniko fotografiranja popolnoma obvladaš in lahko podzavestno ravnaš s fotoaparatom. Koncentracija mora biti osredotočena na motiv in ne sme biti motena s tehničnimi opravki.

Tretjič, moraš imeti ustrezajoče fotografske pripomočke, ki pa seveda stanejo kup denarja. Tu še posebno velja staro pravilo, da je z dobrim orodjem polovica dela že opravljenega.

In četrtič, imeti moraš veliko mero potrpljenja. Če pri lovcu velja pregovor, da se upleni več sedé kot hodé, potem ta pregovor še bolj velja za lovca-fotoamaterja.

Ko boš izpolnjeval vse štiri navedene pogoje, se loti fotografiranja divjadi in še boš doživel neuspehe in razočaranja. Redke uspešne fotografije pa ti bodo dajale spodbudo, da te lepe zvrsti lovskega udejstvovanja ne boš nikoli opustil. Doživljalš vse, kar doživlja lovec. Poleg tega za tebe divjad nima lovopusta, ne rdeče pike. Dobra slika ti je enako draga kot prava trofeja.

Za fotografijo v planinah pridejo v poštev samo kamere malega formata z zrcalnim ali prizmenim iskalom, pri katerih je mogoče menjati objektiv. Na kamerah srednjega in večjega formata je prvič redkeje možno menjati objektiv, drugič pa so težje in neprikladne za gorski svet, v katerem navadno sam prenašam težak nahrbtnik in je vsak kilogram pomemben.

V poštev pridejo samo teleobjektivi, ki približajo 12-krat in še večkrat. Ker teleobjektiv ne daje velike globinske ostrine in je ospredje in ozadje divjadi, ki jo slikamo, neostro, je zrcalno ali prizmeno iskalo na ohišju kamere izrednega pomena. Le s tem pripomočkom nam je mogoče določiti natančno ostrino na izredno majhno globinsko razdaljo. Gotovo ste že videli slike, ko je pri divjadi, ki je obrnjena proti objektivu, glava zelo ostro risana, zadnji del divjadi pa je že neoster. Globinska ostrina pri slikanju s teleobjektivom je odvisna od več faktorjev: od

samega teleobjektiva, od razdalje do divjadi in velikosti zaslonke na objektivu. Če hočeš spoznati kvalitete svojega aparata in teleobjektiva, ne hodi z njim takoj v lovišče, ampak »pofrcaj« en ali dva filma doma na dvorišču, slikaj psa ali kokoš iz različnih razdalj.

Teleobjektivi, ki pridejo v poštev za lov s fotoaparatom, morajo imeti žariščno razdaljo od 240—400 mm. Daljši teleobjektivi so zaradi velikosti in teže ter svetlobne moči manj primerni. Tudi pri tovrstni fotografiji mora ostati še nekaj lovskega karakterja, zato priporočam največ 400 mm teleobjektiv.

Razdalje, pri katerih so detajli divjadi razločno vidni in dajo tudi dobre posnetke pri 400 mm teleobjektivu, naj bodo približno naslednje: mali ptički in male živali do velikosti podgane do 8 m, živali do zajčje velikosti, veliki petelin do 20 m, srnjad do 50 m, gams, jelen in druga velika divjad 80 do 100 m. Pri teh razdaljah igra veliko vlogo tudi kontrast, ki ga motiv nudi. Gams v snegu lahko da dober posnetek tudi pri 150 m oddaljenosti, medtem ko je poletni gams v rušju pri 60 m že skoraj predaleč.

Osnovno pravilo pri lovski fotografiji mora biti kljub teleobjektivu: čim bližje k motivu. To je pa tudi glavna težava pri lovu s fotoaparatom. Važen, a za prenašanje najbolj nevhvaležen pripomoček, je stativ. Brez dobrega stativa boš težko naredil ostro sliko. Stativ ni potreben samo za slikanje tedaj, ko si zaradi slabih svetlobnih pogojev prisiljen uporabljati daljše čase (10,25 sek.) in aparata ne moreš držati mirno. Predvsem je potreben zaradi težkega teleobjektiva, ki ga v roki nikakor ne moreš popolnoma umiriti. Za primer navajam puško s strelnim daljnogledom. Poglejte skozi daljnogled brez dobrega naslona in videli boste, kako se vse trese. Isto je s teleobjektivom. Majhen, eleganten stativ ne pride v poštev. Čim bolj masiven je, tem boljši je.

Tri dni sem slikal gamse pod Korošico. Kot najeti so mi lezli pred objektiv. »Življenjski posnetki«, sem mislil. Toda kakšno razočaranje. Niti eden ni bil oster. Dolgo je trajalo in marsikateri dober posnetek je šel po vodi, preden sem ugotovil, da tudi težak stativ ni vse, ampak da ne smeš prožiti aparata direktno, temveč z žičnim sprožilcem. Lansko leto sem v prsku deset dni lazil po Kriških podih in zmrzoval po cele ure sredi rušja. Imel sem kratek kovinski žični sprožilec. Ker mi je bilo dolgčas, kozla pa od nikoder, sem gledal skozi teleobjektiv in se igral s sprožilcem. Kakor hitro sem se dotaknil sprožilca, se je teleobjektiv rahlo stresel. In res, vsi posnetki, ki sem jih naredil, do tega trenutka, so bili neostri. Vzrok je bil kratek kovinski sprožilec, ki je izredno tog. Zamenjal sem ga z mehkim, 50 cm dolgim sprožilcem in s tem dosegel ostre posnetke.

Nemški lovci-fotoamaterji se poslužujejo namesto stativa tudi posebne priprave, izdelane kot puškino kopito. Na to kopito pritrdijo fotoaparata s teleobjektivom in slikajo z naslonom. Seveda tu ne pridejo v poštev daljši časi kot 125 sek., ker je pri daljših časih skoraj nemogoče popolnoma mirno držati fotoaparata.

Pri črno-belem filmu uporabljam z uspehom vse srednje občutljive filme od 17 do 21/10 DIN. Raje in to predvsem v planinah, kjer je svetlobe dovolj, slikam s 17 DIN filmom, ker zaradi drobnega zrnjanja lažje izdelam lepe povečave.

Dovolj svetlobe je predpogoj za uspehe pri fotografiji. Neverjetno je, koliko svetlobe lahko požre gozd z visokim drevjem. Če nam na primer kaže svetlomer na robu gozda 1/500 sek., kaže v senci visokega gozda komaj še 1/50 sek. Iz teh razlogov se nemški lovci-fotoamaterji radi poslužujejo visoko občutljivih filmov od 27 do 33/10 DIN. Ti filmi pa so grobo zrnati in je zato otežkočena izdelava kvalitetnih povečav. Idealno je, če imaš na razpolago dve ohišji kamere. V enem imaš črno-beli film, v drugem barvnega, ali pa v obeh črno-belega z različno občutljivostjo. Toda to so za naše denarnice v večini primerov samo želje.

Pri fotografiranju divjadi lahko uporabljamo dva načina: čakanje in zalaz. Večje uspehe bomo imeli s čakanjem. Toda pri čakanju moraš res dobro poznati lovišče, da čakaš tam, kjer se lahko nadejaš, da bo prišla mimo divjad. Če poznaš lovišče, je ob gamsovem prsku prav lahko pričakati kozla.

Za čakanje v snegu imam iz rjuh narejenega belega pajaca s kapuco, stativ in ohišje aparata pa pokrijem z belo krpo. Čakam v luknji, ki sem jo naredil v snegu ali sredi zasneženega rušja, ali pa se pritisnem na skalno polico in kot kragulj oprezujem po melišču, čez katerega bo koza vodnica peljala svoj trop na pašo. Če si dobro zakrit, se bo ob ugodnem vetru divjad mirno sprehajala mimo tebe, se bo pasla ali ulegla in ob posebnih priložnostih se bo celo igrala ali borila med seboj.

Za poletne mesece uporabljam dva »kamuflačna« pripomočka. Iz vojaškega, z varovalnimi barvami poslikanega šotorskega krila imam pregrinjalo, s katerim zakrijem sebe, stativ in ohišje kamere. Ker v tem primeru svetloba ne pada skozi objektiv od zadaj, je ta tudi manj svetlikajoč in ga divjad ne opazi tako hitro.

Iz istega materiala imam tudi izdelan majhen šesterooglat šotor, ki ima v vseh stranicah odprtine s pokrivalom. Skozi odprtino, kjer pričakujem obisk, porinem teleobjektiv. Meni je v šotoru udobno, ker se lahko gibljem, ne da bi me divjad opazila. Če pa utegnem in če je prostor za slikanje zelo primeren, si v planinah zgradim iz kamenja zaklonišče. Skozi strelno lino pričakujem vse, kar »leze ino gre«.

Fotografija v planinah pa je v pravem pomenu besede »težka«, če zalezujemo divjad s težkim nahrbtnikom in vso fotografsko opremo.

Zelo na daleč sem opazil pod Mlinarico močan trop gamsov. Celu uro sem hodil, da sem se jim približal po skalnem žlebu. Pregarjali so se po zasneženi ravnini. Samo nos sem pomolil čez rob, petdeset metrov so bili pred menoj. Hitro sem se sklonil. Pritrdil teleobjektiv z aparatom na stativ, uredil vse elemente in vse skupaj postavil na rob, ne da bi se jim sam prikazal. Čez nekaj časa sem previdno potisnil čez rob polovico očesa. Ves trop je stal in nepremično buljil v nov objekt, ki se je pojavil na robu. Kar počakati moram, da se navadijo; če se jim pokažem, bodo zgrmeli v Mlinarico in me z viška opazovali, sem pomislil.

Čez deset minut ponovno »vržem« pol očesa čez rob. Umirili so se in se zopet preganjali. Sedaj je čas, si mislim, sicer mi bodo še aparat podrli. Natančno sem določil gibe, ki jih moram narediti. Vstal sem, pogledal skozi prizmo in stisnil. Transportiral sem film, pritiskal, korigiral ostrino toliko časa, dokler me ni trop s poslednjimi žvižgi pozdravljal z vrha Mlinarice.

Prvi posnetek kaže, da me je samo nekaj živali opazilo. Na drugem, tretjem pa ves trop nepremično zija v nenavadnega »kozla«. Naslednji posnetki prikazujejo trop, kako se umika. Škoda, da se na fotografijah ne sliši žvižganje.

Vedno bodo slike, ki so narejene pri čakanju, naravnejše, kot slike narejene na zalazu. Na zalazu nimaš možnosti zaklona in divjad te prav hitro opazi. Slika je nenaravna, takšna kot ona z Mojco in Janezom, ko se smejeta naravnost v objektiv.

Že večkrat sem imel v mislih željo, kako imenitno bi bilo organizirati fotolov na gamse s pritiskom. Seveda bi bilo za to potrebno sodelovanje in tudi privolitev lovske družine oziroma uprave gojitvenega lovišča. Lovski čuvaj, ki pozna teren, bi za posamezne tihe pogone lahko določil pot gamsov. Ob tej poti bi si lovci-fotoamaterji pripravili dobra skrivališča in le luknje bi bile vidne in skoznje bi kot topovi gledali objektivni fotoaparatorov. Posnetke bi lahko napravili brez teleobjektivov, s čimer bi dosegli velike globinske ostrine slik. Lahko bi izbirali take zaklone, da bi bilo vidno lepo ozadje naših planin itd. Nekaj lovcev-fotoamaterjev in največ dva lovca, dva, tri dni časa, natančen načrt in izvedba brez naglice, pa sem prepričan, da bi bil trud kronan z uspehom.

Kljub vsemu opisanemu naj lovec-fotoamater v planinskih loviščih ne pričakuje samo težav in neuspehov, doživel bo tudi nepozabne trenutke, ki pa se nudijo le tistemu, ki mu neuspehi ne vzamejo poguma. Tisti, ki se v samotni domačih lovišč, sredi skalnih vrhov ne počuti osamljenega in tisti, ki doživlja lepoto v vsem, kar ga obdaja, bo doživljal lepe in nepozabne ure.

Foto ing. I. Kalan

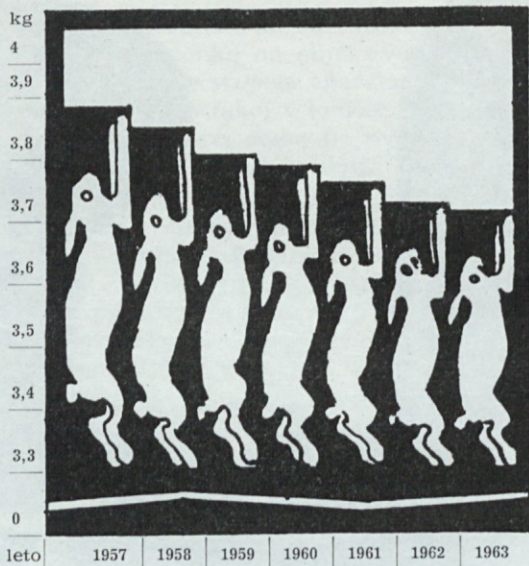
Kaj bomo ukrenili?

Milan Šušteršič

Teža divjega zajca, ki jo navaja strokovna lovska književnost, se navadno giblje od treh do šestih kilogramov. Potemtakem bi bila računska povprečna teža štiri in pol kilograma. Pretežno število divjih zajcev pa je po svoji teži v spodnji polovici navedenega razpona. Zato moramo njegovo stvarno povprečno težo jemati okrog štirih kilogramov, čeprav so še divji zajci iznad šestih kilogramov teže, predvsem v litvanskih gozdovih.

Poskušajmo ugotoviti še povprečno težo zajca pri nas, to je v pomurskih loviščih, po dobljenih in zbranih podatkih od leta 1957 do 1963. Vsekakor bi bili ti podatki zanimivejši, če bi jih

zbrali za širša lovna področja, kot na primer za področje Slovenije ali celó Jugoslavije. Iz tako zbranih podatkov širšega področja bi lahko črpali in ugotavljali gotove zakonitosti, medtem ko pri majhnem številu primerov prevladujejo posamezni vplivi, ki zabrišejo splošno zakonitost. Na našem področju so že redki primeri divjih zajcev s težo štirih kilogramov, še redkejši pa iznad štirih kilogramov. Te izjeme moremo najti predvsem v »gozdnih predelih«. Zbrane podatke sem dobil pri odkupnem podjetju in kažejo tole sliko:

Leto	Odkupljeno število zajcev	Skupna teža v kg	Povprečna teža zajca v kg
1957	5 229	20 252	3,873
1958	5 072	19 620	3,868
1959	4 957	18 880	3,808
1960	4 759	17 980	3,778
1961	4 866	18 277	3,756
1962	3 024	11 238	3,716
1963	1 827	6 789	3,715
Skupno	29 734	113 036	3,801

Kaj lahko sklepamo iz gornjih podatkov? Bežno lahko takoj ugotovimo padec odkupov, ki je izražen v teži in številu, katerega pa bi morda lahko vzporedno povezali z letnim odstrelom. Po številčnih podatkih Lovske zveze Pomurje je vsakoletni odstrel zajcev ravno nasproten prikazanim odkupom in je izražen skoraj v vsakoletnem porastu. Padec odkupov si moramo razlagati v pojavu še drugih odkupnih podjetij divjačine, v veliki meri pa tudi v tujskem lovskem turizmu, delno pa tudi v načrtni omejitvi odstrela na določenih področjih in v nekaterih slabih letinah.

Zanimivejša in zaskrbljujoča pa je za nas druga ugotovitev, to je vsakoletno upadanje povprečne teže, kar ponazarja grafikon.

Z bežnimi ugotovitvami razlik v povprečnih težah bi morda tem takoj ne prisodili pravega pomena. Če pa te razlike izrazimo v številkah, količinah in vrednostih, pa bomo lažje doumeli njihov pomen.

Že uvodoma smo ugotovili, da je povprečna teža divjih zajcev štiri kilograme, povprečna teža v letu 1963 po navedenih podatkih pa znaša 3,715 kilograma, tako da je razlika 0,285 kg v teži, vrednostno pa bi se zguba pokazala na dveh primerih v naslednjem:

Lovsko leto 1963/64

Teritorij	Odstreljeno število zajcev	Razlika med povprečno težo (4 kg) in ugotovljeno povprečno težo (3,715)	Zguba		Zguba v din
			v kg	v kosih	
Pomurje	3 435*	0,285	979	245	490 000
SFRJ	600 000**	0,285	171 000	42 750	85 500 000

* Iz podatkov Lovske zveze Pomurje.

** Podatki iz »Lovca«, št. 8/1964; vrednost zajca je računana po 2000 din.

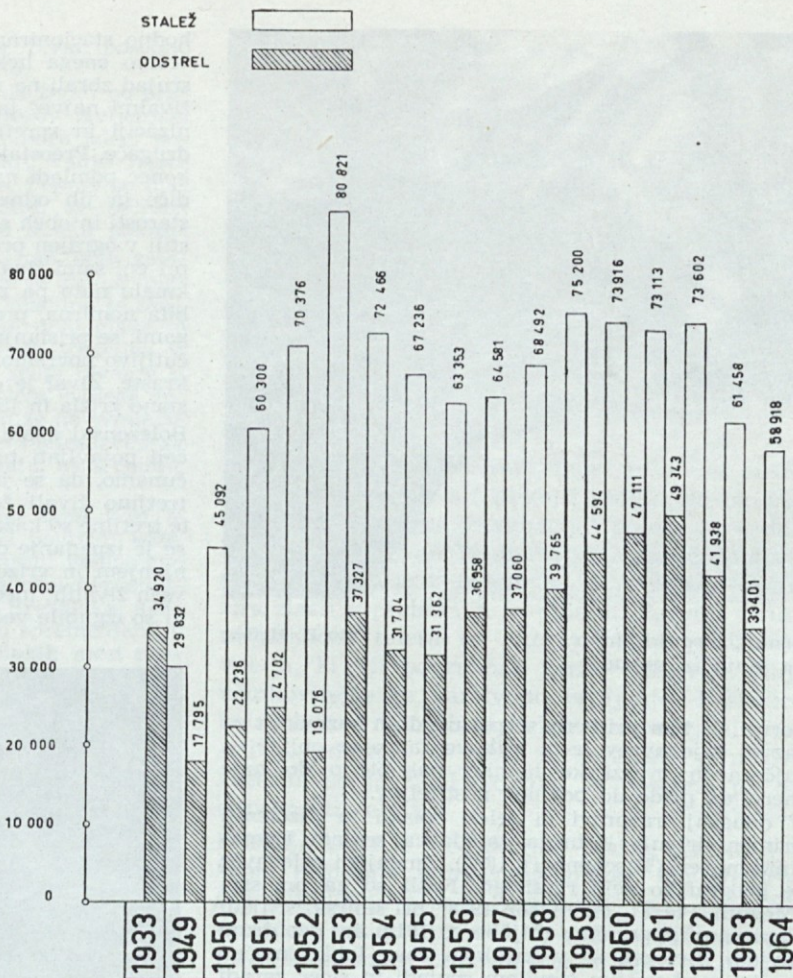
Naloga, ki jo moramo brezpogojno rešiti, je v tem, da razvozlamo vzroke upadanja povprečne teže, jih ugotovimo, temeljito razčlenimo in naredimo končne zaključke z nujnimi in uspešnimi ukrepi. Vsemu temu pa sami lovci najbrž nismo kos, zato kličemo življenjeslovce, lovske strokovnjake, tozadevne znanstvene zavode, predvsem pa višje lovske organe na pomoč.

Pojdimo počasi in se ustavimo pri vsakem v pošteveh prihajajočem vzroku, ki nam je v mislih. Pri ocenjevanju kakovosti lovišč smo upoštevali predvsem osnovne činitelje, kot so hrana, kakovost tal, rastje, mir, podnebne razmere, položaj zemljišč, ki so odločujoči tudi v življenju in razvoju divjega zajca. O bistvenih spremembah v hrani ne moremo govoriti; sestav tal je ostal isti, s prekopi in izsuševanjem so se gotova zemljišča le izboljšala, podnebne razmere so ostale nespremenjene, izvzemši predlanska ostra zima. Vsekakor pa moramo govoriti o poslabšanju miru v loviščih, o spremembah v rastju, obsežni obdelavi polj ter krčenju podrastja in gozdov. Toda samo vse te spremembe v koristnem in slabem oziru nikakor niso mogle vplivati na padec poprečne teže zajca. Odstreljeni zajci, ki so zajeti v teh podatkih, so bili uplenjeni v lovni dobi, vsako leto od začetka oktobra do srede januarja. Pripomnim naj, da so divje zajce v prvih letih po vojni odstreljevali vso lovno dobo, medtem ko jih zadnja leta pomurski lovci

ZAJCI V LOVIŠČIH LD SLOVENIJE

(Iz statistike LZS)

love šele proti koncu oktobra in končujejo z odstrelom že proti koncu decembra. Morda bi iskali delni vzrok upada poprečne teže tudi v povečanem številu lovcev, ki pre pogosto love in tako »zrela zajčja leta« dočaka le malokateri dolgohec. Saj je znano, da se do gotove starosti povečuje tudi teža zajca. Verjetno tudi pogostni pojav raznih bolezni in zajedavcev vpliva na razvoj zajca. Žal zajcu pri tem ne moremo kaj prida pomagati, še manj pa pri njegovi izbiri, kakor je to možno pri domačih živalih in delno pri veliki divjadi s pravilnim gojitvenim odstrelom. Pri tem se vsiljuje misel, če ni odločilen vzrok v izroditvi. Proti tej smo vse premalo storili, skoraj nič. V teh letih sta mi znana le dva primera, da sta lovski družini nabavili zajce iz hrvaškega Podravja in Vojvodine, toda v vse premajhnem številu.

Če je res izroditev glavni krivec, bi bilo nujno izvesti osvežitev krvi v večjem obsegu in več let zaporedoma. Nabaviti bi morali docela zdrave zajce obeh spolov ali vsaj samce iz čim bolj oddaljenih krajev in ki bi ustrezali tudi po teži. Tem pogojem bi gotovo najbolj zadostili zajci iz Čehoslovaške.

Kožni zajedavec srnjadi damalinia meyeri in njegove epizootiološke značilnosti

J. Brglez, H. Hribar, M. Kušej

Med splošnimi epizootiološkimi pogoji za širjenje zajedavskih bolezni pri divjadi (epizootija — množična nalezljiva bolezen pri živalih) smo v prejšnjih razpravah omenili prevelik stalež divjadi na enoto površine, starost in prehrano, splošno odpornost gostiteljev, temperaturo in vlago okolja, brejnost živali in še nekatere druge pogoje. Pri ocenjevanju zajedavskih bolezni moramo razen tega, da poznamo življenjski krog določene zajedavca, razčleniti tudi ostale eko'oške činitelje, ki so pogoj širjenju bolezni. Med njimi so razni nagoni divjadi in navade, od dojenja do skupne paše, parjenja in drugo. Nekateri zajedavci najdemo pri več vrstah divjadi in tudi pri mnogih domačih živalih. Tudi te vire invazij moramo upoštevati. Spoznali bomo, da se zajedavske bolezni pojavljajo zakonito pod določenimi pogoji in so v mnogočem podobne kužnim boleznim. Spoznali smo tudi, da se ravnovesje odnosov gostitelj-zajedavec s poznanim mehanizmom lahko kmalu

Srna z izpadlo dlako na glavi in vratu

Foto H. Hribar

poruši. V tem primeru se pri ugodnih razmerah za razvoj zajedavcev le-ti, njihove razvojne oblike — jajčeca in invazijske ličinke, nakopičijo do take mere, da pride do poginov gostiteljev.

V današnji razpravi bi želeli opisati in razčleniti primer širjenja kožnega zajedavca srnjadi *Damalinia meyeri* (Taschenberg 1882). Omenjeni zajedavec je geografsko zelo razširjen. Našli so ga pri srni (Megnin, Piaget, Thompson 1938), pri sibirski srnjadi *Capreolus pygargus* (Mjöberg, 1910) in pri drugi divjadi. Bolezen se v kratkem času lahko močno razširi med večjim številom srnjadi in sicer zaradi tega, ker pride do prevelike gostote živali na enoto površine. V takšnem primeru tudi nepomembne zajedavske bolezni postanejo resen problem, zajedavci se nakopičijo pri gostiteljih v kratkem času do take mere, da privedejo do občutne škode.

Pri neki večji vzorni lovski organizaciji v Sloveniji so organizirali pred koncem preteklega leta pre-

Srna z močno poškodovanim kožuhom po malofagih

Foto H. Hribar

hodno stacioniranje 30 kosov srnjadi v obori s površino enega hektara in pol. Omenimo naj, da so srnjad zbrali na različne načine, vendar je bilo med živalmi največ takih, ki so jih lovci ob dobri organizaciji in spretnosti odlovili z mrežami ali kako drugače. Preostale živali so dobili od rejcev. Le-ti so konec pomladi našli v naravi nebolgljene srnje mladiče in jih odnesli domov. Živali so bile različne starosti in obeh spolov. Kmalu potem, ko so jih spustili v ograjen prostor, so lovski strokovnjaki opazili pri eni sami živali izpadanje dlake in sicer po glavi, kmalu nato pa po straneh vratu in pleču. Žival je bila nemirna, praskala je spremenjena mesta z nogami, se prislanjala ob trde predmete in drgnila občutljivo površino. Opazili so površinske poškodbe in kraste. Žival je dosegljiva mesta telesa tudi neprestano grizla in jih s smrkcom in slino vlažila.

Bolezniški znaki so se v večji ali manjši meri pričeli pojavljati tudi pri ostalih živalih v obori. Računamo, da se je bolezen vidno razširila na dobro tretjino živali že po dveh mesecih. Vse živali iz te tretjine so kazale znake srbenja. V tretjem mesecu se je izpadanje dlake in močno izražen srbež z drgnjenjem in grizenjem občutljivih mest pokazal pri vseh živalih; med njimi je bilo čez polovico takšnih, ki so izgubile več ko polovico dlake. Ostale živali so

Napraševanje

Foto H. Hribar

bile prizadete po glavi, v zgornji polovici vratu in po plečih.

Parazitološka preiskava, ki smo jo izvršili, je odkrila številne kožne zajedavce, ki jih prištevamo k dlakojedom ali malofagom (Mallophaga) in sicer vrsto *Damalinia meyeri* (Taschenberg, 1882). Zajedavec je na prvi pogled podoben uši, le da ima široko glavo. Če podrobno pogledamo sestavo njegovega telesa, lahko kaj kmalu ugotovimo, da ustni deli, s pomočjo katerih se hrani, niso primerni za vbadanje v kožo, temveč so razviti samo za grizenje. Zajedavci iz te skupine ne sesajo krvi pri svojem gostitelju, temveč s svojimi močnimi hitinskimi čeljustmi grizejo dlako, epitelne ljuške in organski drobir, ki ga najdejo na koži. Svojega gostitelja vznemirjajo zaradi neprestanega gibanja in draženja kožnih živčnih končičev.

Po današnji sistematiki poznamo okrog 2000 vrst malofagov. Sorodne vrste žive pri domačih in divjih sesalcih, v naravi so zelo razširjeni zlasti pri pticah,

med njimi tudi pri pernati divjadi. Živali posebno vznemirjajo, če so v velikem številu.

Iz biologije zajedavca vemo danes, da živali po prvilu ne zapušča, temveč se ves njegov življenjski krog zaključi na enem gostitelju. Samica izloči posebno tekočo snov h korenju dlake, vanjo izleže jajčece, ki se trdno prilepi na dlako. Čeprav se malofagi razmnožujejo relativno počasi, se bolezen pri močnejše invadiranem gostitelju kmalu pokaže.

Damalinia meyeri je okrog 2 do 3 mm dolg zajedavec, značilne živo oranžne barve zaradi pigmenta v njegovem hitinskem delu. Značilno je zanj, da ima polkrožni izseček na čelnem delu glave in trnast izrastek na prvem paru okončin. Značilen je tudi razpored dlačic na zadku. Za svoje bivanje si je zajedavec izbral določene dele telesa svojega gostitelja. Našli smo, ko je bila bolezen že na vrhuncu, da so bili zajedavci razširjeni po vsem telesu, čeprav jih drugače najdemo le na glavi, vratu, na trebuhu, okoli vimena in spolnih organov.

Pri srnah smo našli spremembe na sami koži le v dveh primerih, vendar tudi tu na površini kože. Tu so bile krastice, ki so nastale zaradi mehanične poškodbe kože s praskanjem in ne zaradi neposrednega delovanja kožnih parazitov. Brezdlaka koža je navadno gladka, ni odebljena ali spremenjena v svoji notranjosti. Ob robovih brezdlakih mest najdemo številne živahno gibljive zajedavce, ki se z grizali oprimejo dlake, če jih hočemo odstraniti.

Ko smo poskušali razčleniti epizootiološko sliko te kožne zajedavske bolezni, smo lahko zaključili, da je pri formiranju črede najbrž samo ena žival zanesla vanjo zajedavce. Pri majhnem številu zajedavcev slika bolezni ni pomembna. To nam potrjujejo izjave lovcev. Po dveh mesecih se je bolezen razširila na vse živali zaradi tesnega in neprestanega kontakta živali v utesnjenih pogojih pri krmišču, ležanju in hoji, ob ograji, vendar je komaj tretji mesec ves trop kazal značilno, izrazito sliko bolezni, ki smo jo že opisali. Lahko rečem, da je bila slabša tudi kondicija živali.

Kakor vidimo, se pri večjem kopičenju živali zajedavske bolezni v opizootiološkem pogledu obnašajo drugače kakor pri živalih v prosti svobodi, čeprav gre za takšno zajedavsko bolezen, ki se širi samo s tesnim kontaktom živali. Znano je sicer, da malofage lahko prenašajo tudi nekateri večji kožni zajedavci, in sicer muhe iz skupine pupiparov (Hippoboscidae). Upoštevatni moramo tudi, da so bile omenjene živali invadirane tudi z želodčno-črevesnimi zajedavci, z zajedavci v pljučih in s kokcidi-ami, kar je gotovo zmanjševalo njihovo odpornost. Zaradi nizkih temperatur v zimskih mesecih se omenjeni notranji zajedavci v tropu niso širili, saj bi drugače prišlo v kratkem času do velikih izgub.

Izkoristili smo redko priložnost, da smo ves trop po predhodnem poskusnem zdravljenju zapraševali v določenih časovnih razdobjih s preparatom HCH »Gamacid« in Chlorphenyl-chlormethylsulfonum arylalkyl-thiophosphas »Microtox«. Podobno kot pri domačih živalih delujeta omenjena preparata uspešno proti dlakojedom tudi pri divjadi. Pri srnjadi nismo mogli opaziti niti najmanjših kliničnih znakov zastrupitve z omenjenima zdraviloma. Po dveh mesecih opazovanja smo ugotovili ponovno rast dlake na prej prizadetih mestih.

Oba preparata pa sta lahko nevarna za divjad, če jih dajemo v prevelikih količinah, če jih uporabljamo pri mladih in izčrpanih živalih in če jih živali dobijo med hrano. Potrebno je skrbno pripraviti prostor pred zdravljenjem. Najbolje je takšen prostor prekriti s polivinilsko folijo, ki jo po končanem zapraševanju skupaj z raztresenim zdravilom odstranimo. Zaprašujemo izven ograjenega prostora, oddaljeno od krmišča in napajališča ter ležišča živali.

Kuga med divjimi prašiči na Gorenjskem

Prašičja kuga med divjimi prašiči se je pojavila pred štirimi leti na Dolenjskem na področju lovskih zvez Krško in Novo mesto. Takrat so v tamkajšnjih loviščih našli na desetine poginulih divjih prašičev.

Prašičja kuga je virusna bolezen in se lahko pojavi v močnejši ali šibkejši obliki. Od okužbe do izbruha bolezni (inkubacija) poteče 3—6 dni, bolj redko tudi do 12 dni. Sprva prašič dobi visoko temperaturo, potem se pa bolezen lokalizira zlasti v prebavilih in dihalih. Prvotni virusni poškodbi telesa se skoraj redno pridružijo vnetja, ki jih povzročajo razne bakterije. Najučinkovitejše je varstveno cepljenje. Posledice bolezni med domačimi kakor tudi divjimi prašiči so odvisne od moči in množine virusa, s katerim se je žival okužila, še posebno pa od odpornosti telesa.

Prašičja kuga je med divjimi prašiči na Dolenjskem nastopila v močnejši obliki, ker so prašiči dobesedno cepali. Zlahtnejše vrste domačih prašičev, kot so npr. naši domači prašiči, so tudi proti kugi manj odporni kakor npr. tako imenovani hrvaški prašiči (podobni divjim). Slednji so npr. odpornejši tudi proti drugim boleznim, tako npr. zelo redko zbolijo za rdečico. Divji prašiči, ki so na splošno zelo odporni proti boleznim — tudi proti kugi — pa so zanj gotovo najdovznejši v času telesne oslabeledosti, to je po bukanju v hudih zimah.

Zanimiv je pojav kuge med divjimi prašiči v lovišču LD Begunjščica na Gorenjskem.

V nedeljo 26. decembra 1964 je šest prašičjih sledov vleklo lovce iz Grofije v Dobrčo. Nad Srednjo vasjo so jih presledili. Lovci so se postavili na stojišča, Lojze Cvenkelj, eden najuspešnejših gorenjskih lovcev na divje prašiče, pa je šel s svojim terierjem prašiče pritisnit. Pet črnuhov se je rešilo, enega je pa pes zadržal. Jeknila je Lojzetova mavzerica in 40-kilogramski merjašček se je s terierjem vred valil s pobočja Dobrče. Šele po nekaj dneh je Lojze pomislil, kako to, da uplenjeni prašiček ni bežal z drugimi vred, ko bi vendar lahko. Pri Božiču v Srednji vasi so prašiča odprli in meso med seboj razdelili. Nekaj dni za tem je pri Božiču zbolel domač prašič, enako tudi pri Cvenklju v Peračici.

Dan po novem letu sta šla spet na prašiče pod Dobrčo kar sama Lojze Cvenkelj in Marjan Potočnik. Kmetje, ki so šli delat drva, so jima

povedali, da se je pred njimi izpod kozolca umaknil divji prašič. Šla sta torej po sledu za njim in Lojze je prevrnil okoli 50 kg težkega prašiča, tudi merjasca. Nesla sta ga v Peračico k Lojzetu na dom in ga tam odrla. Marjan je vzel s seboj 6 kg mesa in se na poti domov ustavil na Brezjah v gostilni »Dobrča«, kjer so ga gostje preprosil, da jim je odstopil meso. Dali so ga takoj peč in ga še isti večer na zabavi pojedli. Čez nekaj dni sta v gostilni zbolela dva domača prašiča, pri Lojzetu v Peračici pa še trije.

Nekaj dni potem so zopet vozniki, ki so vlačili les iz gozda pri Dvorski vasi, opazili v grapi divjega prašiča. Jurjevec je stekel po lovca Podržaja. Prašič je zdržal tri zgrešene Podržajeve strele, šele s četrtim je črnuh padel. Dobil ga je v roke klavec Valentin Trlej v Begunjah. In kmalu so tudi pri Trleju zboleli trije prašiči, ki so kljub veterinarjevim obiskom vsi poginili. Poginil je prašič pri Božiču v Srednji vasi, poginila sta oba obolela prašiča v gostilni na Brezjah, pri Lojzetu v Peračici pa kar štirje, dva težka okoli 40 kg, eden okoli 150 in eden čez 200 kg. Tako je imel torej samo lovec Lojze Cvenkelj okoli 300 000 din škode.

Veterinar v Radovljici je ugotovil prašičjo kugo, ki je bila s pomijami prenešana od divjih na domače prašiče. Lovcem je bilo sedaj razumljivo, na kar prej niti pomislili niso, zakaj so se prašiči nekam čudno obnašali.

Kasneje, 17. januarja 1965, je Pavel Mencinger iz Begunj uplenil v Grofiji okoli 80 kg težkega prašiča, lovec Božič iz Srednje vasi pa tiste dni prav tako prašiča, ki je ležal pod hruško nad cesto v Zgornji vasi. Božičevega so zakopali, Mencingerjevega pa celega poslali Institutu za zoohigieno in patologijo divjih živali v Ljubljani. Tu so ga pregledali in ugotovili prašičjo kugo. Glasilo SZDL za Gorenjsko, »Glas«, je med drugim 20. januarja 1965 poročalo sledeče: Ker se do sedaj pri nas (na Gorenjskem) ni zgodilo kaj podobnega, ljudje na to nevarnost niso bili pripravljani. V bodoče naj dajo lovci obvezno pregledati meso ustreljenih divjih prašičev veterinarskemu inšpektorju.

Člani LD Begunjščica so dobili nalogo pregledati vse lovišče, vendar niso našli nobenega mrtvega prašiča. Torej je dokaj utemeljeno mnenje, da je bila tod ta bolezen med divjimi prašiči v šibkejši obliki, ki so jo bili črnuhi zmožni premagati, njen virus pa je bil dovolj močan, da je ugonobil številne domače prašiče.

Zanimivo bi bilo ugotoviti, odkod je prašičja kuga zašla med divje prašiče na področju LD Begunjščica, zlasti še, ker te bolezni nikjer drugod na Gorenjskem med divjimi prašiči niso ugotovili.

Skoraj gotovo je, da so jo dobili od domačih. Ni izključeno, da je kak delavec ali kdo drug

dobil suho meso iz drugih republik, kjer je prašičja kuga razširjena in se je tako povzročitelj prenesel k nam. Virus kuge se namreč lahko več mesecev zadržuje živ v prekajenem mesu okuženih prašičev. Treba je pomisliti tudi na transporte prašičev čez obmejno postajo na Jenenicah in pri tem zaposlene ljudi. Da bi pa letošnja kuga pri divjih prašičih izvirala iz lanske okužbe domačih prašičev v Mošnjah, kot nekateri ugibajo, je zelo malo verjetno. Virus se namreč po odstranitvi okuženih prašičev v hlevu zadržuje živ le nekaj dni. Tudi gniloba povzročitelja kuge hitro uniči.

Bolne divje prašiče odstreljevati ni priporočljivo, ker se s tem bolezen samo prenaša, kakor dokazujejo navedeni primeri. Da so prašiči bolni, spoznamo po tem, da niso tako čuječi in plahi kot zdravi in se tudi sicer sumljivo obnašajo. Take sumljive prašiče je bolje pustiti pri miru, ki se ali pozdravijo ali poginejo. Če poginejo, jih je treba na mestu globoko zakopati. Ljudje, ki so pri tem prišli v dotik z okuženo živaljo, naj si roke in obutev razkužijo z 2% vročo raztopino pralne sode.

Fr. Cvenkel — vet. S. Arko

Lov in ribolov v Mežiški dolini ob koncu XVI. stoletja

Dr. Anton Svetina

V škofijskem arhivu v Ljubljani je v fasciklu 98/3 ohranjen urbar gospostva Pliberk na Koroškem iz leta 1570, ki ga je dal sestaviti David Ungnad, baron v Ženeku, na povelje tedanjega deželnega kneza kot zastavni gospod graščine in gospostva Pliberk. Na prvi strani tega urbarja je zabeleženo tole: »Vrbarschreibung der Herrschaft Bleiburg, samt aller irer zuegehörung, so ich David Vngnad Freyherr zu Sonegg, alss Pfandt inhaber ietzt berüerter Herrschaft, auf gnedigsten beüelch vnnd verordnung der Fürstl. Dhrl. Erzherzogen Carls zu Österreich etc. meines gnedigsten Landtsfürsten vnnd Herrn, dess 1570 er Jahrs so vil mir bewusst, vnnt zu erfahren müglich gewest, bereüthen vnnd aufrichten hab lassen, wie hernach volgt.«* David Ungnad je bil naslednik barona Ivana Ungnada, znanega pospeševalca slovenskega protestantskega tiska na Würtemberskem v Nemčiji. Ivan in David Ungnad sta bila lastnika graščine in gospostva Sonnegg (Ženek). Ta grad se je nahajal blizu Globasnice v Podjuni na Koroškem, v razliki z gradom Žovnek pri Braslovčah v Savinjski dolini. David Ungnad

* »Opis urbarja gospostva Pliberk z vsemi njegovimi prikljinami, ki sem ga dal preračunati in sestaviti jaz, David Ungnad, baron v Ženeku, kot zastavni imetnik tega zgoraj imenovanega gospostva, na milostni ukaz in odredbo njegove knežje velikosti nadvojvode Karla Avstrijskega itd., mojega milostnega deželnega kneza in gospoda, v letu 1570, kolikor mi je bilo osebno znano in kolikor je bilo mogoče s poizvedbami ugotoviti, kakor sledi.«

Srednjeveški lov na volkove, iz Fleminga — Leipzig 1724

pa je imel tisti čas poleg graščine Ženek v posesti še grad in gospostvo Pliberk na Koroškem kot zastavljeno gospostvo. Tudi David Ungnad je bil po ohranjenih arhivskih virih vnet protestant, kar pa naj bo tu omenjeno le mimogrede.

Zastavni gospod gospostva Pliberk je imel v svojih rokah tudi deželsko sodišče tega gospostva. Pod to deželsko sodišče je spadal tudi veliki del Mežiške doline. En del Mežiške doline je spadal pod deželsko sodišče Črna, en del pa pod deželsko sodišče Guštanj (današnje Ravne). Meje vseh teh treh deželskih sodišč so v navedenem urbarju iz leta 1570 natančno opisane, bilo bi pa preobširno, da bi jih tu navajali. Plibersko-deželsko sodišče je bilo zelo razsežno; na severu in vzhodu je delala mejo reka Drava do izliva Mežice v Dravo pri Dravogradu. Od tod je šla meja po potoku Mežica do slatinskega vrelca (Tolsti vrh), od tu dalje severno od trga Guštanj do vasi Polane pri Prevaljah, potem čez vrh Pece do griča nad Brežko vasjo in od tu po ravni črti do Drave.

Kako mogočno je bilo gospostvo graščine Pliberk, nam razodevajo vpisi podložniških kmetij v urbarju; Pliberskemu gospostvu je bilo podložnih v območju deželskega sodišča okoli 250 kmetij, podložniki ostalih gosposk pa so morali plačevati pliberškemu gospostvu odvetščino.

Iz zabeležk v urbarju izvemo tudi, da je bil grad v Guštanju leta 1570 nezaseden in da je tisti čas tudi guštanjsko deželsko sodišče upravljal baron David Ungnad po svojem oskrbniku. Plibersko gospostvo pa je upravljalo verjetno tudi tisti čas deželsko sodišče Črna, ker je imelo pravico do izvrševanja velikega lova v tamkajšnjih gozdovih, kakor bomo videli.

Poglejmo najprej, kaj je vpisano v urbarju iz leta 1570 glede izvrševanja lova:

Ob koncu popisa mej deželskega sodišča Pliberk je vpisana tale pripomba: »Meje tega sodišča gospostva Pliberk niso nikjer sporne in se ne dela na nobenem kraju kaka škoda razen od strani graščine Suha (Neuhaus) in njenega pomirja, ker si je ta graščina drznila povečati svoje pomirje ali obgradje (Burgfried) čez njegove določene meje v mnenju, da to pomirje sega dalje. Tam si lastijo tudi kmetje, ki so naseljeni v tem obgradju in ki spadajo pod grad Suha, pravico do izvrševanja malega lova in streljajo divjo perjad, ko je vendar znano, da pravico do malega lova oddaja gospostvo Pliberk v zakup in sicer v vsakem jako oddanem lovišču po enega zajca in eno lisico več ali manj. Prav tako si lastijo pravico od izvrševanja malega lova podložniki graščine Scherberg in tudi tu oddaja gospostvo v Pliberku lovišča v zakup. Grad Scherberg nima nobene pomirja.«

Glede izvrševanja velikega lova je vpisano v urbarju iz leta 1570 tole: »Kar se tiče pravice do izvrševanja velikega lova gospostva Pliberk, ni bil v letih, v katerih sem jaz gospodar gospostva, uplenjen nobeno leto več kot en kos divjadi. Stalež rdeče divjadi (jelenjadi in srnjadi) je v območju gospostva zelo majhen iz razlogov, ker so gozdovi, ki niso v lasti Pliberskega gospostva, temveč v lasti drugih gospodov, zelo posekani in polni goličav, da nima divjad več tistega obstanka kot nekda. Pa tudi od leteče divjadi pride redkokdaj katera na odstrel.« Glede izvrševanja malega lova pa je David Ungnad vpisal v urbar, da se mali lov ne oddaja več v zakup, kakor je bilo poprej običaj, temveč ga izvršuje sam za potrebe lastnega gospodinjstva.

Pri opisu mej deželskega sodišča Črna pa je v navedenem urbarju tale pripis: »V Črni obstojita dva velika gozda, v katerih je mnogo divjadi, in sicer jelenov in srn, medvedov ter divjih prašičev. Prvi,

ki mu je ime Lipovec, je po eno miljo hoda dolg in širok. Drugi, imenovan Peca, je tudi približno eno miljo hoda dolg in širok, in so v njem tudi gamsi. Tam je naseljenih dvanajst kmetov, ki so dolžni loviti medvede, in kakor hitro ustrelje medveda ali divjega prašiča, so dolžni oddati to divjačino v graščino Pliberk. Za to se jim pa oddajo od vsakega medveda dve šapi in ena pečenka. Če ustrelje srno, jo morajo prav tako oddati v Pliberk. Za vsako uplenjeno srno dobe po štiriindvajset beličev.« Glede izvrševanja ribolova so v urbarju iz leta 1570 tele zabeleže:

»V vodi, imenovani Mežica, sme imeti oskrbnik v Guštanju enega, oskrbnik v Pliberku pa dva ribiča, in to od Črne do Guštanja, ki naj skupaj ribarita.« H gospodstvu Pliberk spadajo tele ribolovne pravice: »Na Dravi ima imenovano gospodstvo pravico do ribolova od Žvabeka do Suhe na polovici Drave in se ta del oddaja v zakup za en funt beličev. Od Labuda do izliva Mežice v Dravo se oddaja ribolovna pravica za tri šilinge, šest beličev in tri obede rib (drey Essen Visch). Med Labudom (Lawamünd) in Suho imata ribolov dva kmeta, ki spadata pod graščino Gössla; stari kmetje pa trdijo, da je pred leti ta pravica pripadala tudi gospodstvu Pliberk, zato je potrebno pri kmetih ali pri njihovem gospodstvu vprašati in poizvedeti, po kakih pravicah kmetje tam ribarijo.

Nadalje je tu potok Mežica, ki izvira v Črni in ki teče preko Guštanja do Dravograda, kjer se izliva v Dravo. Na tem potoku Mežica ima gospodstvo Pliberk pravico do ribolova iz Črne ven od začetka, kjer meji deželno sodišče na Črno, do kraja, kjer mejita pliberško in guštanjsko deželno sodišče pri posestvu Serančiča. Četudi teče tam Mežica med hribi, je njen vodotok majhen in je v njej malo rib. Nadalje ima pliberško gospodstvo ribolovno pravico v potoku Mežica od slatinskega vrelca do izliva Mežice v Dravo. Prav tako spada pod pliberško gospodstvo žabji potok, ki izvira pri posestvu, imenovanem Glunkovo posestvo, in ki teče do mesta Pliberka.

Postrvji potok, imenovan Bistrica, pa izvira pod Peco; temu potoku delajo mnogo škode mlini, ki so na njem sezidani, in jezovi, pozimi pa zamrzne na mnogih mestih do dna. Zato je v njem malo postrvi. Ta potok teče do mesta Pliberk, kjer se izliva v omenjeni žabji potok, ki potem skupaj tečeta do Lonče vasi.«

Opis ribolova, spadajočega pod urad Guštanj: »Začenja se na potoku Mežica, na kraju, kjer mejita Pliberško in Guštanjsko sodišče pri posestvu nad Polano, imenovanem Stražičevo posestvo, in neha pri studencu, imenovanem slatinski studenec. Od tega ribolova se mora oddajati oskrbniku v Guštanju skozi vse leto vsak petek po en obed rib. Če bi se to na kak petek zamudilo, se mora to nadoknaditi drugi ali tretji petek. Za en obed rib pa se ne sme dajati manj kot štiriindvajset postrvi ali lipanov. Ker pa je sedaj graščina v Guštanju prazna in ni tam nobenega oskrbnika, se mora te ribe oddajati v grad Pliberk.

V imenovano vodo Mežico se iztekajo na mnogih mestih majhni potočki, ki pa nimajo mnogo rib, razen tistih, ki iz Mežice pridejo v te potočke, pa tudi te ne ostanejo. Ko pridejo namreč neurja, odnese voda vse ribe iz teh potočkov s seboj.

Od označenega slatinskega vrelca pripada ribolovna pravica na potoku Mežica do njenega izliva v Dravo zopet gospodstvu Guštanj ali Pliberk, kakor je zgoraj omenjeno.«

»V Črni so trije potoki, prvi je Mežica, drugi Mežičica in tretji Nahorn.

Vsi trije potoki imajo postrvi, ki jih smejo loviti tako daleč, kolikor daleč sega deželno sodišče. To ribolovno pravico izvršuje sedaj tudi gospodstvo

Pliberk in če se da ta ribolovna pravica v zakup, donaša približno šest funtov beličev, kadar pa se ne da ta ribolov v zakup, naj se prepusti prebivalcem Črne.«

Ob zaključku urbarja je dal David Ungnad vpisati še tele pripombe:

Pravica župnika v Guštanju do ribolova:

»Vsakokratni župnik v Guštanju ima pravico do ribolova v Mežici, za katero pravico mora oddajati gospodstvu Pliberk enega skobca ali en ogrski goldinar; ribolov sme izvrševati sam ali po drugi osebi, toda le ob postnih dneh in to samo z vrvice in ne z mrežo. Proštu Jakobu Prute, bivšemu župniku, je oskrbnik Adam Swussinger zaplenil mreže.«

Ribolov:

»Ribolovna pravica na Dravi in Mežici se je oddajala poprej na več krajih ribičem v zakup za denar in je ta zakup prinašal letno približno 7 funtov beličev; v času, ko sem imel jaz gospodstvo v rokah, pa sem večji del tega ribolova uporabljal za domače potrebe.«

Ribniki:

»V Liburškem bregu se nahajajo trije mali ribniki, ki pa so vsi razdrti in sedaj nenasajeni; in čeravno bi bili z ribami nasajeni, bi bili stroški, ki so za to potrebni, previsoki.«

»Pod pliberškim gradom se nahajata tudi dve jamici za shranjevanje rib; od teh je ena popolnoma zasuta, druga pa tudi ni dosti vredna in ni od nje mnogo koristi.«

Z a k l j u č k i :

Podatki, ki smo jih posneli iz urbarja Pliberškega gospodstva iz leta 1570, so glede lova in ribolova, posebno tisti glede lova, skromni, dajo nam pa kljub temu verno sliko o tem, kako so bile urejene lovške in ribolovske pravice v Mežiški dolini proti koncu 16. stoletja.

Lov in ribolov sta bila v tem času še vedno regala deželnega kneza. Kolikor pa si deželni knez izvrševanje teh pravic ni pridržal za določeno ozemlje sam, je smel te pravice izvajati zastavni gospod tistega zastavljenega deželno-knežjega posestva, kakor smo to videli tudi v našem primeru pri gospodstvu Pliberk.

Kar se tiče velikega lova, je bilo v območju deželskega sodišča Pliberk v omenjenem času, kakor to navaja David Ungnad, malo rdeče divjadi, to je jelenjadi in srnjadi in je tudi malo te divjadi prihajalo v ta lovišča iz drugih lovišč, kakor to Ungnad ugotavlja nekako z obžalovanjem. Bolj zanimivi so podatki o izvrševanju velikega lova na območju deželskega sodišča Črna. Tam je smelo oziroma moralo izvajati ta lov dvanajst kmetov, ki so bili naseljeni v Črni in okolici, morali pa so vso uplenjeno divjad oddajati v pliberško graščino. Iz vpisa v navedenem urbarju iz leta 1570 izvemo tudi, da je imelo teh dvanajst podložniških kmetov svoja posestva v zakup po kupnem pravu, to se pravi, da so lahko s svojimi posestvi svobodneje razpolagali in so jih smeli tudi odprodajati. Če pa so hoteli svoje posestvo odprodati, so morali to javiti gospodstvu oziroma grajskemu oskrbniku in so morali plačati gospodstvu od vsake marke kupnine po 24 beličev. Tem dvanajstim kmetom, ki so imeli svoja posestva v zakup po kupnem pravu, tudi ni bilo treba plačevati ob smrti primščine, ki so jo morali plačevati gosposki tisti podložni kmetje, ki so imeli svoja posestva v zakup po zakupnem pravu. Ker je bilo teh kmetov, ki so smeli oziroma morali v območju deželskega sodišča izvajati veliki lov, le dvanajst, smemo sklepati, da so bile to zelo velike in obširne kmetije in da so bili ti kmetje ne le dobri lovci, temveč da so se tudi z veseljem ukvarjali z lovom, saj so smeli streljati poleg srnjadi, medvedov in

Ribolov,
iz Fleminga —
Leipzig 1724

divjih prašičev tudi gamse. Upljeno divjad so morali sicer oddajati graščini v Pliberk, dobivali pa so za vsak odstrel odškodnino, bodisi v mesu ali denarju. Za tedanji čas, ko je še vedno prevladovalo fevdalno gospodarstvo in ko je izvrševanje velikega lova bila domena vladajočega gosposkega stanu, pa je navedeni primer, da so podložniški kmetje na določenem teritoriju sami izvajali veliki lov, redke na slovenskem ozemlju.

Kar se tiče izvrševanja malega lova, smo videli, da je odajalo gospostvo v Pliberku ta lov kmetom-podložnikom v zakup, kolikor tedanji uživalec tega gospostva David Ungnad ni sam izvrševal tega lova za potrebe svojega gospodinjstva. Zakupniki so smeli odstreliti letno le po enega zajca in eno lisico več ali manj, kar da sklepali, da so bili obsegi v zakup danih lovišč, kjer so posamezni zakupniki izvrševali ta lov, zelo majhni in je moralo biti teh v zakup danih zemljišč mnogo.

Glede izvrševanja ribolova po gospostvu Pliberk pa vidimo, da je imelo to gospostvo glavni dohodek iz te panoge gospodarstva iz reke Drave in potoka Mežice, manjši del iz potoka Bistrica, ki teče skozi mesto Pliberk. Na Dravi je imelo gospostvo Pliberk ribolovno pravico od Žvabeka do Dravograda in sicer do polovice toka Drave. Pravico do ribolova v Dravi je oddajala graščina Pliberk v zakup, kolikor ga David Ungnad ni izvrševal za potrebe last-

nega gospodinjstva. Zakupniki ribolova na Dravi so morali poleg denarne zakupnine, ki je bila sorazmerno majhna, dajati graščini letno še tri obede rib, to je okoli 70 rib. Na potoku Mežica pa je gospostvo Pliberk izvajalo ribolov po svojih stalnih plačanih ribičih, ki so morali oddajati graščinskemu oskrbniku tedensko po en obede rib vse leto. Ker je vseboval en obede rib 24 postrvi ali lipanov, smemo sklepati, da je bil potok Mežica tisti čas bogat z ribami. Ker so morali ribiči oddajati oskrbniku tedensko tako veliko število rib, bi sklepali, da tiste čase niso poznali lovopusta za postrvi in lipane. V potoku Mežica so smeli loviti ribe le s trnkom in ne z mrežami, kakor smo to videli pri vpisu pravice guštanskega župnika do ribolova; župnik pa je smel loviti le ob postnih dnevih in je moral oddajati za to pravico gospostvu določene letne dajatve, ki pa so bile malenkostne. V reki Dravi so verjetno smeli loviti tudi z mrežami.

Čudno se mi pa zdi, da David Ungnad navaja, da je bilo v potoku Bistrica malo postrvi. Sestavljaivec tega članka sem za časa svojega bivanja v Pliberku lovil več kot deset let postrvi v potoku Bistrici in je bil pred prvo svetovno vojno ta potok eden najbolj bogatih postrvjih potokov na Koroškem. Zanimiv je tudi vpis v urbarju, da je imela graščina Pliberk pod gradom zgrajeni dve jami za shranjevanje rib.

Klavzen

Blaž Lovc

III.

PODI

Sive megle so se ob močnem zahodniku podile po Pohorju. Temne pohorske grape so postale kotli, iz katerih se je nepretrgoma dvigala megla. Pusti in mrtvi jesenski dnevi so se vrstili drug za drugim. V sunkih je veter odnašal listje raz krošenj dreves. V jutrih se je že tu in tam pokazala prva slana. Žalostno so peli klopotci za odhajajočo jesenjo. Polja so že davno prazna, le suha koruznica pošumeva v vetru. Vendarle se vreme unese in zjutraj je nebo umito svetlo-modro kot gorska reka. Narava v tem letnem času ne skopari z lepotami. V višinah se nad obarvanimi gozdovi zablešči prvi sneg. Je kot daljnji pozdrav vsem onim, ki pričakujejo zimo. Zgodaj zjutraj z Jožetom že počivava na znani klopki pod hrastom. Svinja, vsa bela, se blešči v daljavi. Tiho okrog naju pošumeva gozd. Zmehren zahodni veter nama napoveduje, da bo še nekaj dni lepo. Za one, ki poznajo ta kraj, jim lahko služi kot napovedovalec vremena. Če zjutraj piha od zahoda, opoldan in popoldan z vzhoda in na večer od šeste do devete ure z zahoda, pomeni sigurno lepo vreme. Tudi na obeh Kopah se že opazi prvi sneg. Čez nekaj dni pa ga že pobere sonce. Pot, po kateri zavijeva, je polna listja. Listje sega vse do kolen, na mestih je pa prekrilo celo pot. Oprezna hoja tu nič ne pomaga. To kmalu spoznava, ko zaslišiva svareč brlitz. Velika strmina nič ne ovira pri begu gamsov. Zraven tega je pa še rahla slana poslabšala položaj. Tanek led na listju neprijetno hrsti in šumi pod koraki. Nekako se le prebijeva v predel, poraščen samo s smrekami in hojami, le tu in tam je vmes kaka stoletna bukev. Tla med hojami so porasla s travo. Ta predel je najboljši za gamsjo pašo. Tukaj se pričenjajo Podi. Zaradi obsežnosti je pa gamse težko odkriti. Sicer greva samo opazovat in iskat. Oba pa po tihem upava, da bova videla staro kožo in njen velik trop, ki je štel 16 do 24 živali. Koza sama je imela izredno visoke smolnate roglje. Videli so jo dostikrat, le ob prsku se je nekam potegnili. Kljub zalezovanju mnogih pa verjetno še sedaj vodi svoj trop po gorah. Čisto prav je imel Andrej, ko je dejal, da bi kar imel toliko »jurjev«, kolikor je za njo poletelo krogel. Tudi sam jo je že zgrešil, seveda zaradi puške. Okrog naju je vse polno malih kotanj. Obredeva že vsa znana mesta, gamsov pa nikjer. Končno odkrijeva tropič osmih gamsov, samo kozarijo. To je pa tudi vse, kar dopoldan vidiva. Ko se opoldan

ustaviva, Jože potegne iz sumljivo polnega nahrbtnika zjutraj zaklano kokoš. Brž pripravim ogenj, medtem ko jo on očisti. Kmalu se po gozdu razširi prijeten vonj pečenke, ko na dolgih palicah pazljivo obračava vsak svoj kos. Med dobrim tekom se Jožetu zatakne grizljaj v grlu in mi z glavo namigne. Tudi meni se zaleti, ko na dobrih petdeset metrov zagledam rogateglave. Trop gamsov naju z zanimanjem opazuje. Že dostikrat sem slišal o radovednosti gamsov, pa nisem verjel. Sedaj pa! Več kot deset jih je bilo in so stali popolnoma mirno. V tropu sta bila čedna kozla, stara štiri do šest let. Kake »zrele« trofeje pa ni bilo. Ko so se naju gamsi dovolj nagledali, so se jeli počasi pomikati proti bližnji grapi. Mislila sva že, da je tropa konec, ko se prikaže še pet gamsov, med njimi dva zajetna kozla. Utihnilo je šumenje gamsjih korakov, ko Jože pripomni: »No, pa si videl, kar zlepa ne boš!«

Ponovno so zapihali vetrovi in žvižgali okrog vogalov, da se je stresala hiša. Po nebu so se podili temni oblaki. Ko se nekega jutra prebudim, je bilo v sobi čudno svetlo. Stopim do okna — sneg. Vse belo, pa še vedno v vrtincih narahlo pada. Pohorja sploh ne vidim. Pogledam na uro. Šele pol petih. Brž v gojzarice. Zavijem mimo Andreja, ki je pravkar razmišljal ali bi šel ali ne. Ko me zagleda, se že tudi odloči. Stopava po novinčku in ščemi naju v očeh. Pri Lintnerjevi trati najdeva v snegu čudno velik sled lisice. Ko ga bolje pogledam, vidim, da je pasji. Previdno se napotiva po sledu. Novi sneg nama prigušuje korake. Že tukaj ga je pod koleno in pred nama se blesti belina snega. Tedaj zaslišiva zajčji vek. Volčjak, klatež, je presenetil zajčka pod vejami, nasekanimi za srnjad. Ko ga opazim, v naglici pritisknem na zadnji sprožilec in močan sunek v rame me spomni, da sem streljal s kroglo. Nič zato. Pes ni imel niti časa zacviliti. Zraven uplenjenega klateža sva pobrala še velikega zajca. Psu sva odrezala rep, mrcino pa prepustila lisicam. V Logu najdeva prvi kunji sled. Ne utegneva mu pa slediti, ker iščeva prašiče. Počasi se vzpenjava po strmeh Blažovcu. Potok, ki teče med kamenjem, je že davno zamrznil. Debel sneg nama omogoča še kar dobro hojo po zaledeneli površini. V grapi, po kateri se vzpenjava, je vse tiho in strma ter zasnežena pobočja se z obeh strani spuščajo v grapo. Po naporni hoji dospava na pot, ki vodi čez Požgano »frato«. Na mestu, kjer pot zavije preko potoka, najdeva vse shojeno od gamsov. Spomnim se, da so tukaj poleti vozniki krmili konje. Ko hočeva stopiti na poseko, opaziva gamse pod nama. Devet živali, ki pridno obirajo suho listje z bodečega robidovja. V tropu ni nič za odstrel. Zato se previdno pomakneva naprej. Snega je že nad kolena. Zaradi naporene hoje pa ne občutiva ostrega mraza. Smrekice pod snegom izgledajo

kot beli možici in občutil sem gluho samoto v tej sveži belini.

Pod mogočno Gamsovo pečjo zavijeva proti Klavznu. Povzpneva se do Laške poti in nad Jamo najdeva zopet gamsje sledove. Trop je številnejši. Oprezno se pomikava po debeli plasti snega, ko opazim pri starem bukovem štoru nekaj živega. Spoznam kuno in Andrej že dviga puško. Kuna naju opazi in hoče pobegniti po podrtem drevesu. Debeli sneg jo pa toliko ovira, da jo ustavi strel. Ko počí, se na istem mestu pojavi še druga kuna. Drugo brž umirim jaz. Obe kuni sta bili belici in samca. Ob štoru, od koder sta skočili kuni, sem opazil v snegu luknjo. Bolj ko se pomikava v Klavzen, več je sledov, a nikjer gazi od prašičev. Najin obhod zakroživa čez Rušo, Veliki travnik in nad Logom po najini gazi na večer proti domu. Čez tri dni grem po isti poti, a nikjer ne najdem prašičjih sledov. Pač pa na meji Klavzna in Jame odkrijem kapitalnega gamsa, ki pa se mi umakne. Prsk je pred durmi. Po štirih dneh jo mahnejo na Pohorje na Pode štirje: stari znanec Jože, logar Jože, Andrej in jaz. Preko noči je padlo za slabih pet prstov novega snega. Jutro je jasno, mirno, kar nekako veličastno in kakor naročeno za lov. Malo nas moti precejšen mraz. Ura še ni pet, ko zapustimo zadnje vaške hiše. Pod čevlji nam škriplje sneg, hodimo brez besed, ker mraz kar reže v pljuča. Pot je lepo izpluzena, tako da me za trenutek obide strah, ko se spomnim na globok sneg na Pohorju. Mrzlo zvezdnato nebo pa mi prežene to misel ter nada na prekrasen dan. Na razpotju pod Logom kreneta Jože in Andrej čez Lintnerjevo trato po Jegerštajgu proti vrhu, ker upata, da naletita na starega samotarja izpod Bolfenka. Midva z Jožetom pa po Blažovcu prav tako proti vrhu. Snidenje pod Razglednikom.

Stara zamrznjena gaz nama omogoča še kar dobro hojo. Takoj nad Logom najdeva globok prašičji tir. Sled pa je samo eden in vodi v gost bukov mlaj, zato mu ne slediva. Trudoma se vzpenjava po strmini. Šele na poti proti Požgani 'frati' postaneva. Z užitkom si prižgem cigareto. Sonce se še ni povzpelo dosti nad obzorje in mraz je kar pasji. Novi sneg se kar iskri. Od nekod zaveje rahel piš. Po gozdu se vse zamegli od snega, ki ga veter odnaša z drevja. Kar gledal bi ta prizor, da bi ne bilo treba naprej. Po krepkem gaženju na celo prideva do poti pod Razglednim stolpom, kamor kmalu prigazita tudi Joža in Andrej. Tudi onadva sta našla tisti prašičji tir. Zato smo sklepali, da se je prašič prestavil v Klavzen. Tja pa vodi tudi naša pot. Tedaj šele pogledam v dolino. Globoko pod nami se v soncu koplje Maribor. Izgleda lepši, kot je, le manjši. V daljavi se belijo Nizke Ture in celo daljnje madžarske gore so lepo vidne. Kot na zemljevidu vidim verigo avstrijskih gora, na zahodu celo ostri vrh

Foto R. Marenčič

Velikega Kleka. Domačije pod nami čepijo kot koklje po gričih. Od gozdov vidim samo kocaste preproge. Medtem so ostali trije že odšli in zato pohitim za njimi. Nad Jamo se namreč zopet razidemo. Z Jožetom greva skoraj po samem vrhu, nato pa se spustiva na malo nižje Pode. Gamsjih sledov je vse polno. Na mestih je sneg celo toliko pogažen, da se nama sploh ne udara. Mine več kot ura, a razen sledov ne vidiva ničesar. Končno za nekim ovinkom opaziva v kotanji pod nama trop gamsov. Kozel je s šestimi kozami. Vrti se med njimi, zaskoči pa nobene. Ko le zaskoči večjo kozo, ena mlajših ljubosumno pride k zaskočenim in jo prične suvati z roglji. Medtem je kozel že opravil zaskok in ta mlada koza se postavi pred kozla. Za čudo pa se kozel obrne proti drugi kozi. Ko jo prične ovohavati, se ta mlada postavi tako, da bi moral ovohati tudi njo. To se pa tudi sedaj ne zgodi. Izgleda, da je bilo tega mladi kozi dovolj, zato ono drugo kozo kar odrine in se postavi tik pred kozla. Šele sedaj je kazalo, da jo je kozel zapazil. Takoj jo zaskoči ter čez nekaj minut še enkrat. Tedaj mi Jože šepne: »Tega je sedaj še škoda, bolje počakati, da mine prsk.« Previdno se umakneva. Na dogovorjenem mestu naju Joža in Andrej že čakata. Vidim, da se Andrej kislo drži in vprašam ga: »Pa ja nisi zgrešil stare koze?« Pogleda me, kot da bi me hotel mahnuti po glavi. Nato pa le izgodrnja: »To prekleto polletno, zopet se je zgodilo.« »Navadno je le fant zanič in puša dobra,« ga podražim. Tedaj sem se šele spomnil, da zavoljo zasneženih smrek strela sploh nisem slišal. Po malici se napotimo nazaj do Puše, kjer naj bi se dobili okrog štirih popoldne. Z Jožetom izbereva pot pod spodnjo mejo Podov. Po nekaj sto metrih zaideva v gosto poraščen predel z jelšami, javori, mačakovino ter celo z nekaj sivimi topoli. Gozd je namreč močno zamočvirjen, kar na Pohorju ni nobena redkost. Tukaj se najde včasih gnezdo kljunača. Nekateri od izvirov so kljub mrazu kopni. Zato je treba paziti, kam stopiš, kajti na drugih je tanek led pokrit s snegom, ki se takoj vdre in prav nič prijetno ni, če čez čas čevljev

zmrzne. Tukaj zopet najdeva prašičje sledove in vidiva, da je bilo več prašičev. Na nekaj mestih je celo blato razrito okrog izvirov. Ko naletiva na star kolovoz, pot ni bila več tako naporna. Na nekem mestu opaziva petelinji sled. Ta me vodi do podrtega drevesa in sled izginja nekam pod drevo. Sklonim se, da bi videl, kam vodi, ko na drugi strani zahrešči in se zapraši sneg. Petelin je bil pod drevesom in ko me je zaznal in slutil nevarnost, je prebil sneg in odletel. Med nadaljnjo hojo nenadoma preseka gozdno tišino brlzig in trop gamsov se požene v beg, tako da nisva videla, koliko jih je bilo. Kmalu naju preseneti drugi trop gamsov, ki se počasi pomika proti nama. Zaradi ugodnega vetra se gamsi brezbrizno približujejo. Trop šteje 14 živali — sama kozarija — nič za odstrel. S parklji razkopavajo sneg prav do zemlje in iščejo uvelo travo za skopo hrano.

Nenadoma pa ožive in v dolgih skokih zbeže. Globok sneg jih prav nič ne ovira. Čez čas se od presenečenja znajdeva: obrnil se je veter in naju izdal. Na Puši potem pričakava ostalo dvojico in se vrnemo domov.

Naslednjo nedeljo se odpraviva z Andrejem proti Podom. Del poti je zvožen, tako da hoja ni preutrudljiva. Ob smrekovem mlaju se ustava. Kotanje, ki so jih izrili prašiči, niso vse zamrznile. Sneg je precej poteptan, kar nama daje upanje. Povzpneva se na prežo, kjer se namestiva, kolikor se je dalo. Kljub temu pa me je že čez pol ure kar pošteno zeblo, da sem oblekel še drugi pulover. Po enournem čakanju se prikaže na nasprotnem bregu grape gams. Za njim pridejo še štiri koze s kozlom. Z daljnogledom ocenim kozla, da ima lepo trofejo. Tropič se slednjič le pomakne bliže in tedaj se od nekod vzame mlajši kozel, ki pa ostane v spoštljivji vzdalji. Kar pozabim na mraz, ko gledam lepega kozla. Menda so tudi koze spoznale, da je lep, kajti neprestano je moral opravljati svojo življenjsko dolžnost. Čez čas se tropič pomakne še bliže in Andrej mi šepne, naj ne čakam, če mislim streljati. Ne vem. Ko se križec ustavi za plečem, kozel kar poskoči in rezek pok zamre v mrzlem zimskem dnevu. Gams se vzpne, napravi nekaj obupnih skokov ter omahne, koze pa v brezglavi beg, z mladim kozlom vred. Spustiva se s preže do uplenjenega gamsa. Sklonim se k prekrasni živali. Tedaj se pa tudi v meni nekaj pretrga. Nenadoma se počutim krivega pred ubogo živaljo. Sam pri sebi se vprašam, zakaj sem pravzaprav to storil? Samo strast, ne, ljubezen, pomislim z grenkobo. Kakšna je to ljubezen? Najraje bi zajokal. Vame pa strmi dvojce oči, ki so še maloprej živo bliskale. Obtožujejo me. Ukriviti prst na petelinu puške ni umetnost, umetnost pa je, najti odgovor, zakaj! Jaz ga nisem našel.

Na zahodu je pričel ugašati dan. Pogledam v smer, kamor je bil obrnjen gams. V daljavi se

je bleščala ožarjena Svinja. V podzavesti se mi porodi misel, da je hotel tja, od koder je nekoč zašel semkaj v gozdove. Tedaj šele vidim, da mi Andrej ponuja roko. Krepko jo stisnem.

Ko zapuščava Klavzen, je sonce že utonilo, le vrh Podov je še ožarjen. Mračne sence se kradejo čez njihova pobočja, kakor da bi narava hotela zabrisati storjeno. Toda to se ne da. Teža mrtvega gamsa še bolj pritiska na hrbet.

Klavzen pa je ostal, kakor je bil. Minila je zima, zopet je zabučal čez gozdove jug. Prišla je tudi druga zima. Zopet je nekje počila puška. Življenje pa gre svojo pot.

Jesenski dnevi na Balkanu

Iz lovske revije Die Pirsch 1965-3 —
München — priredil in prevedel M. Š.

H. Oehlecker, Buchschlag

To pot sem namenjen južno od Save v bosensko hribovje, spočetka z jeepom, potem peš. Zdavnaj je že tam živina zapustila planinske pašnike in kosmati stric sedaj obiskuje skromna ovsnava in koruzna polja okoli muslimanskih vasic. Sicer pa ima črnorjavi gost tudi obloženo mizo z divjim sadjem in jagodičjem, pohode po nepregledni razdrapani gorski pokrajini pa izdajajo njegovi sledovi in iztrebki. Neprestano se premikajoč z grebena na greben sva z lovcom zasedala stečine in pred mrakom doživljala čudovite ure, polne napetosti in pričakovanja. V te samotne in razsežne revirje se le redko zgubi človeški glas ali brnenje motorja. Le gams sem in tja sproži v stenah kak kamen, ali kličeta kanja in črna žolna, orel pa reže dan za dnem sinjino neba. Če se po nekaj urah nič ne pokaže, ker je medved šel drugo pot, obide moj neumorni spremljevalec pečine v velikem ovinku in spleza vanje, da bi medveda pritisnil. Sicer premakne kakih 45 do 60 gamsov, toda medveda ni. Redko se pri tem pokaže sicer krepka in zdrava srnjad, kakršna edina se pozimi ubrani volčjih zob. Ko se s spremljevalcem zopet snideva, se nekoliko oddahneva ob prvem studenčku in potem nadaljujeva z zalazom do noči. Tako gre teden za tednom.

Ko zasvetijo zvezde, se v najini kolibi hitro shladi in potem ob ognju kujeva nadaljnje lovske načrte. Majhen slovar nama pomaga do skromnega razumevanja in pri tem pride včasih do prav smešnih nesporazumov. Tedaj prihajajo od daljnjih ognjišč k najinemu ognju gorjanski kmetje in se zaklinjajo, da medved redno obiskuje zgolj njihovo polje. Resničnost pripovedovanja podkrepljujejo s trditvijo, da so videli medveda v bližini še prav ta dan. Razumljiva je jeza teh gorjanov, če medved pobije krave in ovce ali se spravi na njivico koruze. Medved je zaščiten. Po novem naj se pa tako imenovani mesožrci — zelo prerekana definicija — ob preveliki škodi občasno in krajevno odstrele. Ker pa odškodnina večkrat ne zadovoljuje, si ljudje v odročnih, redko naseljenih gorskih gozdih pomagajo s skritimi puškami najrazličnejših tipov, žal celo z minami, pastmi in strihninom. V tukajšnjih razmerah morajo gozdne uprave proti volkovom uporabljati strihnin, četudi so za odstrel volkov določene velike premije. Če ob zgodnji otoplitvi pride sestradani medved iz brloga, preden poberejo trupene

vabe, so pogini medvedov lahko veliki, celo izdatno večji kakor oblastno ugotovljeni odstrelji. Zanimivo je tudi — kakor bi se medved v svoji bistrumnosti zavedal oblastvene zaščite — da ga stražni ognji na polju in ob stajah prav malo motijo. In čim večji lajež uganjajo psi in čim bolj pastirji v strahu in jezi razgrajajo, tem bolj si je kcsmati ropar svest, da zanj ni nevarnosti in tem bolj drzno napada. Tako kroži govorica in marsikatero vprašanje okoli ognja, zraven pa tudi steklenka s slivovko, ki jo vedno v zadostni zalogi tovari žilav konjiček od taborišča do taborišča. Vse to pa ne spreminja vprašanja, da li bo tudi to pot, kakor pred dvema letoma, ostalo brez medveda, kajti tudi tokrat so naši lovski dnevi šteti.

Potem se je obrnilo. Začelo se je s tem, da sem naslednje jutro uplenil šibkega gamsa, ki je na desno sprednjo nogo šepal in imel pod kožo zalogo debelih šiber. Okrepil nam je živilsko zalogo. Isti večer je pa ob ognju ležal krepak kozel, ki nam je poplačal vse napore. Na povratku smo znova križali močne medvedje sledove, ki smo jih že tolikokrat sledili, a jih vedno tudi izgubili. Nobene rose še ni bilo v teh stopinjah. Zato daleč pred nami ni mogel biti, zlasti ker smo kmalu po našem odhodu naleteli na dvoje pobitih govedi. Svoj čas mi je izkušen karpatski lovec zaupal, da sit medved ne gre daleč in zaradi pekoče žeje po zaužitem mesu s precejšnjo gotovostjo poišče bližnjo vodo. To se je tukaj kar ujemalo. Sled je vodil navzdol v velik dolinski kotel, na čigar dnu šumi Ugar. Moj spremljevalec je obvestil okoliške vasi in navzlic dopoldanski vročini se je zbralo kakih osemdeset za pogon navdušenih muslimanov vseh starosti, oboroženih s koli in sekirami. Pognali so se v kotel, medtem ko sem se sam namestil spodaj med skalami. Čeprav smo menili, da smo to kar spretno izvedli, sam nisem več verjel na medveda, zakaj prevečkrat smo že potegnili ta kratko. Pravkar sem premišljal, kje nam bo zopet pobegnil nazaj, ko se je hrup gonjačev v nasprotnem bregu neznansko povečal. Hkrati so se pokazale kučme in beli jopiči med hrastovim vejem. Torej, tam mora biti. Vtem se izza zunanje skale pokaže črna gmota. Strelni daljnogled mi je pokazal mogočno črno prikazen medveda, mnogo močnejšega, kakor sem si ga predstavljal. Počasi se je bližal počevno po bregu navzdol, večkrat postajal in se oziral nazaj proti gonjačem. Izkoriščal je sleherni kritje in se med skalami in hrastovim grmovjem nikoli ni pristo pokazal. Moja šansa je mogel biti zgolj majhen plaz grušča na desno. Če bi se to izjalovilo, bi ga bil moral naskočiti sredi grmovja, ker drugega izgleda ni bilo. Preden je medved prišel do tega presledka, se mi je zdela večnost. Za hip sem se pa moral odtrgati od tega edinstvenega pogleda, da sem šel s križem nazaj po bregu navzgor, če mogoče medvedu le ne slede mladiči. Sigurno je sigurno, čeprav ob 16 centimetrov širokih podplatih nikoli nismo sledili mladičev. Tedaj odjekne od leve spodaj strel skozi kotel. Ustrelil je neki kmet, ki se je s puško pridružil gonjačem in je streljal brez dovoljenja na svojo pest. Svinčenka je sicer šla mimo, vendar je povzročila, da se je medved obrnil in planil v beg. Zakrit in strmo proti meni obrnjen je še enkrat postal in le široka glava je bila prosta. Zelo grd strel, toda sedaj ali nikoli! V poku se je medved zopet okrenil in planil naravnost po strmem bregu navzdol. Na kakih 70 korakov zopet obstane in opreza v enaki postavi. Ali ga bom znova zgrešil? Kajti zopet sem mogel z merilno konico iti le med oči. Še med odmevom strela sem končno mogel dobiti navzdol bežečega medveda od strani. Šele po tretjem strelu sem videl, da se le še opoteka in da se je dalje spodaj ujel med skale.

Nekaj sekund kasneje so prihiteli moji muslimani in se vrgli proti mrtvemu nasprotniku. Vsakdo je

hotel vsaj enkrat krepko mahnuti po njem in se maščevati. Moja srca se je še bolj razcefrala, ko sem hitel skozi krnico mojemu medvedu na pomoč. Z naperjeno puško sem komaj še odvrnil najhujše, dokler se največje razburjenje ni poleglo. Divjanje okoli plena mi ni dopustilo niti spoštljive cigarete niti mrtve straže ob plemeniti divjadi. Še enkrat nas je obil znoj, preden smo težkega medveda spravili spodaj do potoka.

V zavzetosti tega doživljanja in največjega vznichenja ob težko priborjenem lovskem blagru me je obšla neka žalost, in ne nazadnje zato, ker ni bilo okoli mene nobenega, ki bi bil razumel to mojo lovsko opojnost. Vse je čakalo zgolj na plačilo z medvedjim mesom in slivovko.

Še enkrat pozdravljajo odmikajoče se gore in gozdi, v katerih je skritih toliko edinstvenih lepot in gozdarskih nalog. Vračam se s širokogrudnim darilom jugoslovanske gozdne uprave — z medvedom za eno nemških univerz. In nepozabni so mi dragi prijatelji, ki so me na moji lovski poti zvesto podpirali in v svojih srcih ohranili prostorček za mladega lovca.

Po lovskem svetu

Čez Kirgizko stepo

Srečko Lapaine

(Nadaljevanje)

Štirinajsti dan opoldan, ko smo zapustili prijazno stepno jezero in se do večera pomikali proti zahodu, ne da bi naleteli na kak izvir, nas je zajela noč in smo se morali ustaviti in počevati brez vode. S prvim svitom smo krenili dalje z namero, da bomo šli tako dolgo, da pridemo do vode. Polnih osem ur smo bili na pohodu, ko nas je vročina prisilila, da smo se morali ustaviti in to zopet brez vode. Konji so obstali na mestu, vendar smo opazili, da se niti eden ni pasel. Kaj naj ukrenem? Po čaju sem poslal Nosačeva, Volodjo, Ivana in Tomaža na razne strani v stepo, da se razgledajo po vodi. Vrnili so se brez uspeha. Na popoldanskem pohodu sem že opazil, kako konji s povešeno glavo s težavo premikajo noge. Do temne noči smo se tako počasi vlekli po stepi in zopet prenočevali brez vode. Vsi smo že hodili peš, ker konji niso bili v stanju, da nosijo jezdeca. Da nam ne opešajo konji v vozu, sem pustil sredi pota štiri može, da pričakajo Tomaža z vozom in naj mu pomagajo, če bo rabil pomoč. Voz je prišel z veliko zamudo in dejansko so zadnje kilometre že možje porivali voz, ker so konji popolnoma opešali.

Same mračne misli so mi rojile po glavi in vedno sem se spraševal, kaj če jutri ne pridemo do vode. Večerni čaj s prepečencem smo použili v tegobnem molku. Vsakdo je za sebe premišljal položaj, v katerem smo zabredli.

Z Beljajevim in Nosačevim sem ugibal, kaj nam je ukreniti. Prišli smo celo na misel, da se vrnemo k jezeru. Preden pa sem se za tak korak odločil, sem želel zvedeti še mnenje našega starega stepnega prebivalca Nurahuna. Brez mnogega premišljanja

je odgovoril: »Samo ne nazaj!« Svetujem, da naj jutri konji sami odločijo smer našega pohoda in prepričan sem, da bodo prišli do vode. Odobrili smo predlog in Nurahun naj bi pred pohodom tabunskega žrebca postavil z glavo v smer, kamor smo namenjeni.

To je bila moja najdaljša noč. Določil sem, da pustimo voz na mestu. Vsakdo naj si iz soda za vodo nalije polno čutaro in iz zaloge vzame ostanek prepečenca. Sedla, vprega in komati ostanejo na vozu. Če ostane v sodu še kaj vode, naj se najmcnejši konj napoji, da se bo do jutra dobro napasel, da ga bo vsaj Nurahun jahal pri konjih. Za tabunom bomo hodili vsi peš. O spanju to noč ni bilo govora.

Iz konjske črede je bilo od časa do časa slišati globoke vzdih, sicer je pa stala čreda nepremično kakor črna gmota. Še celo Irtiš je čutil našo potrtnost in je nepremično ležal pod vozom.

Natančno sem vedel, da niti en konj ne preživi treh dni brez vode in če jutri do večera ne pridemo do vode, pogine vseh 300 konj. Molče smo sedeli okrog majhnega ognja in ga kurili s kizjakom, da ne bi ostali v popolni temi. Noč je bila okrutno dolga. Stepa je bila še v polni temi, ko se pred nami pojavi Nurahun, osedla pripravljenega konja, mu da izpiti zadnjega pol vedra vode, zajaše in reče: »Čas je, da krenemo.« Po nekaj minutah smo iz teme čutili, da se je tabun premaknil. Peš hoja v gostem kovilju je precej utrudljiva. Prav počasi smo se pomikali po stepi. Ko se je zdanilo, je bila ura štiri. Tedaj sem šele opazil, kako se je čreda razpotegnila v dolgo kačo. Z daljnogledom sem našel na čelu črede tabunskega žrebca, kako s povešeno glavo vodi žalostno procesijo. Breje kobile so bile že popolnoma izčrpane. Dlaka na konjih ni bila več blesteča, marveč na upadlih telesih kakor osmojena.

Po busoli sem ugotovil, da smo se iz naše prvotne zahodne smeri obrnili naravnost na sever. Naj bo, kar bo! Zaupali smo instinktu konjev. Ura je bila osem in sonce je pričelo krepko pripekati, ko nankrat zaslišimo od čela črede konjski rezget. Vsi smo se spogledali. Takoj nato se rezget ponovi, postane močnejši in ga ponove tudi drugi žrebci. Opažamo, kako žejni in utrujeni konji privzdigujejo glave in takoj nato se je čreda začela pomikati hitreje. Po nekaj minutah se konji spuste v lahek drnec in naposled v skok. Slišimo vedno močnejši in pogostejši rezget. Naš edini jezdec spremlja na konju čredo, ki se vedno bolj oddaljuje, dokler nam je ne zakrije mala vzpetina. Tudi mi smo pospešili korak, da bi čimprej zvedeli, kaj naj vse to pomeni. Nismo še dospeli do vzpetine, ko nam pridirja naproti Nurahun, maha s čepico in kriči: »Subar — voda!« Še kakih petsto korakov se trudni in oznojeni vlečemo po stepi, ko mi pokaže Nurahun z roko, kje naj bi bila voda. V daljnogledu opazim nekako zemeljsko razpoko, ki se v zemlji izgublja. Šele, ko smo bili že pri vodi, smo videli dobrih trideset metrov široko in kilometer dolgo razpoko, vgreznjeno kakih 15 metrov v zemljo. Na dnu razpoke je ležalo lepo, kakega pol hektara veliko jezerce s čisto hladno snežnico. Take zemeljske razpoke v stepi zasujejo zimski snežni meteži do vrha in tako ob pomladanskem tajanju snega nastanejo jezerca, ki ne presahnejo niti v največji vročini.

Konji so skrajz ponoreli. Pili so in pili, se kopali, plavali, se valjali, pa zopet pili. Dobro uro so se napajali, preden so pomislili na pašo. Ko so konji stopili iz razpoke na stepto, so pričeli muliti kovilj s tako vnmom, da je kar hrustalo med zobmi.

Okoli enajste ure so bili konji že spet pri moči. Zato sem odredil, da se Nosačov odpravi z edinim sedlom po voz. Drugi trije so zajahali neosedlane konje in vzeli s seboj še po enega konja, da čimprej pripeljejo voz.

Zelo sem se začudil, ko so se vsi z vozom vred vrnili že po dveh urah in so mi povedali, da smo pustili voz komaj kakih deset kilometrov od razpoke. Torej smo v petih urah prehodili komaj 10 kilometrov. Kosilo je bilo zopet zelo skromno, čaj in prepečenec. Tudi naše kobile-kumisnice so popolnoma odpovedale. Zato sva z Ivanom sklenila, da greva po kosilu na lov za svizci. Že ko sva se odpravljala, me je opozoril Beljajev na čredo ovce, ki se je približevala. Zatorej sva z Ivanom počakala, da bi od pastirja odkupili kako ovco. Pastir pa ni hotel prodati ovce in je Beljajevu povedal, da pride gospodar najkasneje čez uro ali dve za njim s celim aulom in se vsako leto ustavlja natančno pri tej razpoki, kjer ostane kakih 14 dni, preden krene naprej.

In res, sonce še ni zašlo, ko so že stale štiri jurte nedaleč od našega voza. Beljajev je medtem že navezal diplomatske stike z gospodarjem aula in kmalu sem videl, kako naš pastir vleče precej rejenega koštruna k nam. Beljajev mi je povedal, da nam gospodar črede živali nikakor ne proda, temveč nam jo podari. Zato smo gospodarja povabili na večerjo in ga pogostili s pečenjem njegovega koštruna. Med večerjo je opazil, da k mesu jemu prepečenec in poprosil je zanj, češ da je pri njih v stepi kruh in tudi prepečenec redkost. Odstopili smo Kirgizu nekaj kilogramov in tako nekako poravnali dolg za ovna. Beljajev je med večerjo dobil od gosta napatke o poti, ki smo jo imeli pred seboj, zlasti glede vode. Zvedel je tudi, da je naprej do Akmolinska v stepi dovolj vode, da gre po naznačeni poti največ pastirjev in bomo vsak dan srečavali črede kamel, konj, goved in drobnice.

Ker smo bili od zadnjih treh dni precej utrujeni, smo ostali do drugega dne pri razpoki z vodo in ljudje so si oprali perilo, se okopali, obrili in se sploh nekako uredili.

Pred zahodom sonca je vsa stepta zaživela. Ves živalski svet se je pred nočjo prišel napajati. Kaj vse sem opazil v zraku in v travi, kaj vse je hitelo k vodi, se skoraj ne da opisati. Povem le, da bi bil tukaj za ptičeslovce in žužkoslovce pravi raj.

Ko sva z Ivanom opazovala, kaj vse je priletelo k vodi, koliko družin dropelj in stepnih kokoši je letelo nad nami, sem se odločil, da greva že zarana na lov. Sonce naju je našlo že na poti. In že kmalu sva med čredo ovc opazila številno družino dropelj, kjer se je posebno odražal ogromen dropljač. Tega sem si izbral. Omenim naj, da me je vedno skrbelo, kako naj se dropljam približam. V krajih, kjer sem prej lovil, so bile namreč droplje izredno previdne in plašne. Tukaj sem opazil, kako brezskrbno in nemoteno se droplje pasejo med ovcami. Sklepal sem, da ta družinica še ni slišala strela iz lovske puške. Ko sva bila z Ivanom že na sto korakov, so se droplje še vedno mirno pasle. Tedaj sem z Ivanom zamenjal mavzerico za dvocevko, ker sem bil prepričan, da pridem do strela s šibrami. Še kakih dvajset korakov sva napravila, preden so droplje postale na naju pozorne. Nehale so se pasti in so naju prav zvedavo ogledovale. Pomeril sem dropljača, ki je zadel v glavo na mestu omahnil. Utegnil sem še na tleh pogoditi mladico, preden se je ostala družina vzdignila. Te droplje drugič ne bodo več vzdružale take bližine. Ivan je komaj optal obe droplji, saj je dropljač tehtal 14,50 kg, stehtan v aulu Kirgiza. To je bila moja najtežja droplja, zato pa ne najokusnejša. Sedemnajsti dan je že, odkar smo odšli iz Semipalatinska. Računam, da imamo kakih 700 do 750 km pota že za seboj, in po mnenju gospodarja alua bomo najkasneje v štirih, petih dneh v Akmolinsku. Ko sva se zjutraj z Ivanom vrnila v naše taborišče, mi je Beljajev sporočil, da sta se ponoči rodila dva žrebička, da bo pa treba enega zaklati, ker ima izmaličen gobček, zaradi kakega močnega udarca na trebuh kobile. Na veselje Kir-

gizov je bil žrebiček določen za kosilo drugi dan. Ta prosti dan sta Beljajeva oče in sin, pa tudi Tomaž, izkoristila, da sta z dovoljenjem gospodarja aula prečesala vso številno čredo koz in kamel z lesenimi glavniki. Kamele in koze imajo na sebi kot podlanko silno fin puh, ki jim prične spomladi odpadati. Nabrala sta precej tega puha, tako da sem zvečer spal že na mehku. Iz tega puha ple-tejo kozakinje orenburške gubernije tako fine glav-ne rute, da se kosajo s Srinagarskimi. Tako ruto, ki je velika poldrug m², lahko potegneš skozi ženski poročni prstan.

Drugi dan, komaj da se je daniło, smo bili že na poti. Od Kirgiza iz aula smo se že prejšnji večer poslovili in razdali med otroke nekaj prepečenca in sod napolnili z vodo. Ponoči se je spet rodil žrebiček, da bo za en dan Tomaž imel zopet sopot-nika.

Ob devetih zjutraj smo bili že pri hladnem jezercu, točno kakor nam je napovedal naš gost. Od tedaj naprej je vodil Beljajev in jaz sem gledal le na to, da smo se držali zahodne smeri. Droplje so nam dale še izvrstno kosilo in kobilje mleko je bilo zopet redno pri kosilu in večerji. Med potjo smo srečavali obilo družinic dropelj in naleteli tudi na butana, ki sta bila prav dobro zasedena s svizci. Iz teh dveh butanov sem uplenil kar pet mladičev, ki so okusnejši kot stare droplje.

(Se nadaljuje)

Poskusi z udomačitvijo moškatnega goveda

Ameriški arktični raziskovalec prof. dr. Jhon J. Teal ml. se s temi poskusi peča že več ko deset let. Moškatno govedo bi bilo za Eskime in Indijance Aljaske, Kanade in Grönlandije to, kar je za La-ponce severne Skandinavije severni jelen. Tudi Rusi se zanimajo za te poskuse.

To govedo je v mrzlih dobah kvartera živelo s se-vernim jelenom, mamutom in kodrastim nosoro-gom na tundrah, ki so pokrivalo velike predele Evrope, Azije in Sev. Amerike. Sedaj se nahaja le še na severu Kanade in na Grönlandiji. Fosilije te prabitne živali pa so našli v Evropi proti jugu do Donave in Pirenejev, v Sev. Ameriki do Mehiškega zaliva. Po končani mrzli dobi se te živali v teh krajih niso več pojavile.

Prvi opis moškatnega goveda je iz leta 1689 od Evropejca, ki je prepotoval Kanado po nalogu ne-kega ameriškega podjetja in je med drugim ome-nil, da so to po postavi grde živali. Če je čreda na-padena, naredi »ježa«, to je, da se postavi v gručo z glavami, oboroženimi z močnimi rogovi — proti volkovom, ki jo edini morejo ogrožati. Ta obrambna navada pa je postala za te živali usodna, ko so se srečale z Indijanci in Eskimi, oboroženimi s pu-skami. Tudi kitolovci in traperji so jih nenehno zasledovali in arktične ekspedicije so jih na tisoče postrelile za svoje živilske zaloge. Zato je stalež okoli začetka dvajsetega stoletja strahotno upadel. Zavaljo tega je moškatno govedo v Kanadi od 1917 dalje popolnoma zaščiteno in od 1950 tudi v Grön-landiji. Danes je na kanadskih arktičnih otokih kakih 8000 teh živali, na kanadski celini 1500, na Grönlandiji 5000, na kanadskem otoku Nunivak so jih 1962 našli 462, na Spitzberghju okoli 60 in 14 na Dovrefjeldu na Norveškem. Te živali prenašajo od vseh arktičnih živali najnižje temperature. To jim omogoča silna odlakanost. Debela temna vrh-nja dlaka sega do tal, svetlorjava volnena podlanka

pa je gosta, mehka in topla. Eskimi pravijo tej volni »kiviut« in jo živali vsako poletje na tundrah odvržejo v velikih svilenih šopih. To je po mnenju strokovnjakov najboljša volna, kar jo je in je celo toplejša kakor »pašim« kašmirske koze in svileno runo angorske ovce. Kašmirska koza da na leto komaj 300—400 g volne za fino prejo, medtem ko dobimo od odraslega moškatnega bika na leto 3 kg kiviuta. Kilogram te volne da štirideset-kratno štrnasto volneno nit 80 km dolgo. Moškatno govedo pa dejansko ni govedo, a tudi ne ovca ter prav nič ne diši po moškatu — kakor je to ugotovil prof. Teal, ki že deset let proučuje te živali in živi med njimi. Po anatomskih značilnostih je moškatno govedo neka podvrsta ovce (ovibovinae) v družini ro-garjev (bovidae). Po dolgoletnih opazovanjih v prosti naravi na Grönlandiji, Nunivaku, Spitzber-gih in v Kanadi se je prof. Teal odločil za poskus udomačitve. V ta namen je kupil 243 ha veliko farmo v gorah Vermonta in kanadska vlada mu je dovolila, da ulovi nekaj telet. Prof. Teal je l. 1954 s pomagači odletel v porečje Thelone v Severo-vzhodnem teritoriju Kanade, kjer so ujeli štiri teleta in jih z letali prepeljali v Vermont. Nasled-nje poletje so ujeli še tri teleta. Teleta so na farmi odlično uspevala in eno od njih se je razvilo v naj-močnejšega bika (čez 700 kg) z ogromnimi rogovi. Najprej so jih krmili z mlekem, pozneje s senom, žitom in vrbovim listjem, ki jim je bila najljubša hrana. Že v nekaj dneh so postali tako zaupljivi, da so šli za prof. Tealom kakor za materjo, če je stopil k njim v oboro. Teleta so bila zelo igriva in le proti psom so spočetka kazala silen odpor, kar se da razlagati, da so v prostosti volkovi edini njihovih sovražniki. Če je prišel pes v oboro, so teleta takoj stopila v »ježa«. Kako so imele živali profesorja za sovratnika, so pokazale s tem, da so ga vselej vklebile v »ježa«, kadar je bil v obori. Kmalu pa so se pokazale tudi resne težave. V gorah Vermonta namreč živi rjavi jezevec, ki se ga do-mača živina ogiblje, moškatno govedo ga je pa v svoji veliki radovednosti od preblizu ogledovalo in tako dobilo polna usta in smrček bodic. Posledica so bila vnetja in več živali je poginilo. Sicer so pa poletno vročino v Vermontu dobro prenašale, toda ne mladiči, ki se rode z zimsko dlako. Mimo tega nimajo te živali znojnic, zraven pa skoraj črn kožuh, njihovo mleko pa ima 11% ma-slene maščobe. Največja nevarnost so bili zajedavci v drobovju, ki jih na daljnem severu ni, medtem ko so jim bile tukaj živali izredno podvržene.

Po drugi strani je profesor Teal ugotovil, da so se živali v kratkem udomačile, kar je njihova odlika.

V prostosti hrani krava tele vse leto in tako se obreji le komaj vsako drugo leto. V Vermontu je profesor med pojatvijo teleta odstranil in tako do-segel, da so krave telile vsako leto.

To govedo ima pred severnim jelenom še to pred-nost, da je stalna žival. Zato bi bilo udomačeno čredo v arktičnih farmah lahko čuvati. Po desetih letih je prof. Teal prišel tako daleč, da bo ozir. je začel v bližini univerze v Fairbanksu z udoma-čevanjem v večjem obsegu, kar naj bi bilo izho-dišče za rejo kakor pri severnih jelenih. Profesor računa, da bo treba še najmanj 20 let, preden bodo na Aljaski in v severni Kanadi večje črede udo-mačene moškatne govede. Glavna vrednost pri tem govedu pa ni meso, kakor je pri severnem jelenu na Aljaski in v Kanadi, marveč njegova volna. Ker pa prebivalstvo na daljnem severu hitro narašča, bo tudi meso dobrodošlo, tem bolj, ker divji se-veni jeleni in karibuji v zadnjih letih strahotno nazadujejo. Tako bo s časom moškatno govedo za prebivalce daljnega severa tako važno, kakor so goveda in ovce za prebivalce zmernih pasov.

Po F. Bruemmer-ju — Kosmos 1964-12 M. Š.

IZ LOVSKEGA OPRTNIKA

Da ne pozabimo

In vendar vedno bolj pozabljamo in opuščamo lepe lovske običaje in navade, pravilno lovske vedenje in izražanje, zlasti pa pravilno ravnanje z orožjem. Sicer se nam nelovska javnost ob našem ravnanju včasih posmehuje in meni, da smo sem in tja nekoliko »čez les«. Če pa le zaidejo k takim »obredom«, kakor je npr. z zeleno vejico, lovski krst, lovski ropot, se ogrejejo in postanejo celo sami malo »čez les«. Toda to so obredi največ ob »zadnjem pogonu« za zabavo in dobro voljo družbe — razen običaja z zeleno vejico, lovskega obnašanja in ravnanja s puško, ki so resne zadeve lovske etike. Ne po lovskem kroju in znakih, temveč po lovskem vedenju, izražanju in ravnanju s puško spoznamo pravega lovca. In na to zadnje žal radi pozabljamo, kar bi ne smeli nikjer in nikoli — že zaradi varnosti okolice in ugleda pred lovskimi gosti iz tujine. Kako »čudovit« občutek ima gost, če mu puškine cevi »pozornih« lovskih gostiteljev srše v njegov trebuh ali ga ustje risanice njegovega spremeljavalca na zalazu zbada v hrbet. Kako znova brez bolečin zadiha, ko sosedova puška brez poka spremi zajca v strelski črti »skozi njega« ali mu sikajoče šibre sklajijo seženj nad glavo vzletelo jerebico. Ali, s stojišča se zapodi po zajca in ga zmagoslavno kaže sosedom. Ko pri brakadi pride na stojišče, se najprej gromko odkašlja. Potem se spomni, da se mora sporazumeti s sosedom, pa vzdigne indijanski krik na levo in desno. Če je pa še dovolj časa do pričetka pogona, naredi vljudnostni obisk pri sosedu, ponudi steklenico in razdira šale, da se krohota še drugi sosed. Če ima psa in je obstrelil divjad (ali tudi ne), brž spusti psa, da mu plen ujame in pes, discipliniran kakor gospodar, preskoči sled in krepko goni v naslednjem po-

gonu — ker gospodar psa ne ve, da se to stori po pogonu, oziroma po koncu lova. Prav toliko »koristi« pes, ki ostane pri gospodarju — če je privezan — pa cvili in če sliši gonjo, tuli. Tako nelovsko obnašanje je tudi npr., da lovci pred pričetkom lova ali po končanem lovu streljajo bodisi na divjad ali v tarčo. Mnogokrat zlasti domači lovci, če je še svetlo, domov grede zastavijo še kak pogon — za kratek čas ali da morebiti le pridejo do plena. Nekateri radi zamujajo in se večji kraja meni nič tebi nič med pogonom vanj vključujejo ali iz njega odhajajo — po drugih opravih (v zidnico). Posebno poglavje je nelovsko ravnanje s plenom, prevsem z zajci. Mnogi gonjači pa tudi lovci ne vedo, kako se umiri obstreljenega zajca in ga ubijajo s krepelci, treskajo ob debla (zlasti lisice) ali pobijajo celo s puškinim kopitom. Potem ga stlačijo še gorkega v nahrbtnik ali malho in tako posvaljkano kepo dlake in krvi vržejo na zbirališču k lovini — če to sploh store. Tudi jim ne pride na misel, da bi pravilno iztisnili seč, ali ob zapustitvi stojišča najprej izpraznili puško. Nič boljša ni disciplina pri nošenju puške, ki je po lovsko vedno na levi rami s cevjo navpik, z izjemo če je lovec sam na daljši poti ali obhodu ali s spremljevalcem, ki hodi za njim. Tedaj nosi puško na levi rami s cevjo naprej z oslonjeno laktjo na cev pred jermenom. Seveda, če se obrne proti spremljevalcu, mora že pred tem dvigniti cev navpik. Mnogo je še večjih in manjših lovskih prekrškov, ki jih lovci zagreše iz nevednosti ali malomarnosti. Vse to obravnava knjiga »Naš lov« 1951, prvi del, II. in V. poglavje. Obvladanje te snovi bi morali na izpitih prav tako strogo ocenjevati kakor npr. živaloslovje, balistiko ipd. Koliko je kandidat več tega, ga izpraševalec le lahko oceni na

praktičnem izpitu pri streljanju in pri obravnavanju izpitne snovi na terenu — brez česar ni pravega izpita — ne da bi ga posebej teoretično izpraševal.

Za pravilno vedenje lovca in gonjača na lovih je predvsem odgovoren vodja lova. Seveda mora vse to prej sam obvladati, imeti v krvi in mora zahtevati od udeležencev brezpogojno disciplino. Pred lovom ne sme nikoli pozabiti, da na vse to opozori udeležence pod pretnjo, da bo izključil od lova vsakogar, ki se ne bi lovsko vedel, se ne bi brezpogojno pokoril njegovim odredbam in lovski disciplini. Vodja lova se mora zavedati, da na lovih prevzema veliko odgovornost za varnost udeležencev in ugled lovecev. Vsi udeleženci si pa morajo biti svesti soodgovornosti, ki se ji kot pravi lovci nikoli ne izmikajo. Zato naj družine dobro pretehtajo, komu poverijo to težko in hkrati častno nalogo ter se hkrati zavedati dolžnosti, da z vsemi močmi in vedno podpirajo vodjo lova v njegovi funkciji. Ne pozabljajmo!

M. S.

Očetov zadnji

Kot vojak v Makedoniji stojim na straži. Dovolj časa je za premišljanje in obujanje spominov sredi poletne noči. Vojaška puška mi dela družbo, moja lovska pa sameva doma v omari. Zraven nje stoji očetova... Na cvetoče travnike ob Bistrici spet izstopa srnjak in v mislih hodim kot deček ob očetu. Njegova beseda in njegovo srce mi odkrivata tajne narave. Sedaj vem, da je v meni njegova kri. Neštetokrat sva šla in šla sva tudi poslednjič...

Bil je lep poletni dan, 13. avgust 1963, ko mi je oče rekel: »Enega bi pa še rad«. Takrat je bil že zelo bolan in težko je hodil, zato sem resno podvomil v uspeh. Se istega dne popoldne sem se napatil proti bližnji Mali poljani, da pogledam za srnjakom. Počasi

sem se prestopal po stezi med travniki. Na Vrtarjevem travniku sem obstal za debelim hrastom. Topla poletna sapa je vlekla v pravo smer in tudi sonce je že zašlo, na senožeti pa je bilo še vse mirno. Naenkrat pa je na nasprotni strani v gozdu počila večjica in že sem med vejami opazil rdečkasto liso. Žival se je pomaknila na rob travnika in se pričela pasti. Z daljnogledom sem ugotovili, da je šilar z enim daljšim rogom. Bil je primeren za odstrel. Spretno sem se zmuznil izza hrasta in odhitel proti domu. Oče me je poslušal z nasmehom na obrazu, ko sem mu povedal, da greva naslednji dan ponj.

Tudi naslednji dan je bil lep. Ker sem vedel, da oče ne bi zdržal peš, sem pripravil voz in napregel konja. Kakih dvesto metrov od omenjenega kraja sva pustila voz in se počasi pomikala proti travniku. Oče je imel težko sapo, preden je sedel na stolček. Napolnil sem mu puško in počenil zraven njega. S hrbtom skupaj sva opazovala okolico vsak na svojo stran. Ni minilo dolgo, ko me je oče nalahno dregnil in mi pokazal srnjaka, ki je kot ukopan stal na sosednjem travniku. Hitro sem prislonil daljnogled in ugotovil, da je močan šesterak. Potem sem pomolil daljnogled očetu. Desnica se mu je tresla, ko ga je držal pri očeh.

»Janez, tega bi bilo škoda. Takile morajo živeti...« se je tiho obrnil k meni.

Potem sva dolgo molčala. Udarce očetovega bolnega srca sem čutil v lastnih sencih.

Naenkrat pa sva oba hkrati zagledala novo rdečkasto liso na robu travnika nasproti naju. Takoj sem ugotovil, da je šilar, ki sem ga opazoval prejšnji dan. Tudi oče ga je s prostim očesom hitro ocenil. Tiho je napel petelina. Srnjak pa je nenadoma postal nemiren in se že pričel pomikati proti nasprotnemu robu. Čev očetove bokarice, namerjene proti srnjaku, se je močno tresla. Nehote sem zopet pomislil, kako zelo je dolgotrajna bolezen zdelala nekoč tako urnega in spretnega strelca. Ker se rogač ni hotel ustaviti, sem očeta opozoril, naj malo počaka, a že je zagrmelo in odjeknilo po vsej bistriški dolini. Srnjak se je visoko vzpel, padel na hrbet, se pobral in izginil v goščo. Hitro sem stekel na nasprotno stran gošče, toda iz nje ga ni bilo. Ko sem šel proti nastrelu, je oče že stal zraven mrtvega srnjaka, ki je ležal le nekaj metrov vstran. Še danes ne vem, kje je takrat dobil toliko moči, da je prišel do nastrela prej kot jaz. Stopil sem k njemu in mu

čestital, oče pa mi je ganljivo dejal: »Vidiš, Janez, ta je pa moj zadnji!«

Resnično, bil je zadnji. Minilo ni niti leto, ko so mu ob odprtem grobu jeknile v poslednje slovo salve iz lovskih pušk.

Janez Markelj,
Bitola, Makedonija

Dvojni plen

Da divje mačke v revirju ni jemati preveč brezbrizno ali jo celo ščititi, potrjuje dogodek, ki mu je bil priča 3. maja letos naš član Nande Fink. Prost, sončen dan je lovec namenil, da ga preživi v lovišču, nekaj za ogled solnic, nekaj za ugotovitev, če kragulji par zopet gnezdi na starem mestu, deloma pa je nameraval pogledati za mavrahi, ki jih ta čas navadno ne manjka. Po kolovozu gredoč je na več mestih opazil sveže sledove starih in mladih divjih mačk, pa je postal pozoren na okolico. Ker je zelenje že precej preraslo pot, ni mogel takoj ugotoviti, kaj se v čudni drži pred njim pomika po poti. Medtem je žival obstala, nekaj odložila in se zravnala. Tedaj je spoznal divjo močko, ki je svoj tovor spet spretno prijala sredi hrbta in nadaljevala pot. Do naslednjega mačkinega počitka se ji je lovec približal na strelno razdaljo. Ko je plen spet odložila — nesla je odraslega zajca — se je lovec odločil in s puško pri licu po mišje zacvilil. To je spravilo mačko v prečno stajo, kar je bilo zanjo usodno, kakor pred nekaj minutami za zajca, ki je po poti pritekel mački naravnost v kremplje. Zajcu je iz pregriznjene

vratu curljala še kri. Tehtal je 3 kilograme, mačka pa nekaj nad pet. Po vsem zajčem telesu so bili vidni sledovi brezupnega boja. To kaže divjo mačko v lovišču držati na kratko.

Janko Vidič,
LD Mala gora, Kočevje

Srna z zvoncem

Nemalo so bili gozdni delavci in gozdarji v gozdovih pod Snežnikom presenečeni, ko so v revirju Leskova dolina opazili srno z zvoncem. Ker se ta srna stalno zadržuje v bližini delavskega naselja in ni niti plašna, je bila verjetno nekje v okoliških vaseh domačena. Srna je najbrž imela tudi mladiča, ker je v njeni bližini vedno mlajša srna. Radi bi vedeli, odkod in kako je ta srna prišla v snežniško gozdove ter kdo in s kakšnim namenom ji je nadel zvonec, saj je to zanjo in za okolico prava muka. Če ima tisti morebiti možnost, da srni sname zvonec, ga pozivamo, da to stori.

T. Š.

Prvi

Po sklepu lovskega posveta smo mrzle zimske nedelje 1962. šli v Radoljo, v bivšo Hmeljniško hosto, na divje prašiče. Snega je bilo nad koleno in čeprav je pritiskal hud mraz, ko smo lezli v hrib, mi je bilo pošteno vroče. Dolgo ni bilo nič čuti in jelo me je pošteno zebsti. Pa zasljšim z nasprotnega brega, kakor bi nekdo udaril s palico ob deblo, nato počiva. »No, vendar,« si mislim,

»gonjači, da bo konec.« Tedaj zagledam dve črni senci, ki se premikata po nasprotnem bregu proti meni. Kar toplo mi je postalo. Toda smola, prašiča sta zavila vstran. Kmalu pa sta se obrnila počevno proti meni in kakor naročena prišla čez jarek na 20 korakov. Pomerim na prvega, močnejšega, ki se je po strelu sesedel, drugi je pa v divjih skokih zginil v gošči. Z gonjači smo ga navezali in zvelkli v dolino. Tako se mi je izpolnila želja in pozabil sem na ves napor.

Leopold Pavlin, Gor. Zabukovje

Medved uplenjen na Koroškem

Se do nedavnega so medveda onstran Karavank sledili zelo redko, če pa se je že pojavil, mu ni bilo dovoljeno prevrtati kožuha, škodo za njim pa je poravnala zavarovalnica. Zadnji čas pa se je na avstrijskem Koroškem medved pričel pojavljati pogosteje in povzročati občutnejšo škodo. Zato so ga avstrijski lovci postavili izven zaščite. Da so se medvedi priklatali v Avstrijo iz Slovenije, o tem skoraj ni dvoma.

Letos na pomlad je medved na planini Macen pri vasi Waidisch blizu Borovlj raztrgal nekaj ovc. Lovozakupnik Maresch je takoj dovolil, da medveda odstrelje. Na Macnu so uredili mrhovišče in visoko prežo ter čakali kosmatinca deset noči. V nedeljo 18. aprila letos, zvečer ob 8. uri, se je na-

smehnila Diana lovcu Leitgebu in gozdarju Alojzu Sepulu, bratu našega znanega lovca in oskrbnika lovskega muzeja v Bistri. Prvi je streljal Leitgeb, takoj za njim pa Sepul. Oba sta zadela; v ognju je obležal 180 kg težak medved.

Redek plen so razstavili na Mareschevem gradu »Holenburg«, potem pa so ga dali preparirati, da bo na drugem Mareschevem gradu »Lanzkron« kot zanimivost privabljal turiste.

Ker je medved v Avstriji velika senzacija, so se fotografije z uplenjenim medvedom pojavile celo na prvih straneh časopisov. Lovska kronika nam pove, da je predzadnjega medveda na tem področju uplenil pred desetimi leti upravnik Mareschevega veleposestva ing. Niedereder.

Po vesteh s Koroške se okoli Železne Kaple pojavlja še en medved.

-elf-

Mladi pišejo

Zgodilo se je...

Doma smo imeli srnjaka Mikija, ki je bil moj ljubljenc. V šolo še nisem hodil in moje jutranje opravilo je bilo krmljenje fazanov.

Bilo je mrzlo zimsko jutro, sneg se je lesketal v soncu, s streh so visele ledene sveče. Težko sem vlekel po globokem snegu sanke z vrečo koruze. Nenadoma zagledam polno različnih sledov, med njimi dolge srnjakove skoje, vmes pa krajše pasje. Močan blesk snega mi je jemal vid, ko sem radovedno gledal okrog sebe. Nekaj metrov pred seboj zagledam krvav madež in zraven nekaj šopov srnje dlake. V zadregi, kaj naj storim, sem se oziral, ko nedaleč v grmu opazim Mikija. Stopim k njemu in ga dvignem. Med prsti sem začutil nekaj toplega in lepljivega. Počasi ga spustim, a se ne more obdržati na nogah. Roka, s katero sem ga držal, je bila krvava. Na njegovem vratu sem zagledal veliko rano, iz katere mu je kapljala kri na sneg. Na rokah sem ga odnesel domov in rano smo mu očistili z alkoholom. Čez nekaj dni je Miki že okreval in o rani skoraj ni bilo več sledu. Tega dogodka se bom dolgo spominjal, kakor Mikija samega, ki je nekoč po tem dogodku za vedno izginil.

Ljubo Brodnjak,
5. r. osn. šole, Gorišnica

Iz lovske organizacije

Lovski muzej v Zagrebu

Letos 26. februarja je bil odprt lovski muzej Lovske zveze Hrvatske v lastni zgradbi v ulici Vladimira Nazorja št. 63. Lepšega kraja za tak muzej bi ne mogli najti, saj je v naravnem okolju znamenitega parka Tuškanka, tam kjer prehaja v gozde Zelengaja. V vhodnih prostorih visokega pritličja je pred nami prizor iz prazgodovinskega lova. Original tega je na stenah ene od jam v Španiji. Ta predprostor krasi kožuh kapitalnega merjasca, nekaj divjih petelinov in kapitalno jelenovo rogovje s Psunjia.

V centralni dvorani pritličja je nameščena zookarta Jugoslavije in zraven vitrina z bogato zbirko lovskega orožja, med njim so bogato okrašene kremenjače. Tukaj je tudi najmočnejša trofejja jelena iz Migalovca pri Slavonskem Brodu in svetovna trofejja srnjakovega rogovja iz okolice Ogulina. Vidiijo se tudi najmočnejše trofeje damjakov iz Kunjevca pri Vin-kovcih.

Levo od te dvorane sta diorami damjaka in medveda, dve vitrini z lobanjami sesalcev in ptičev ter vitrina s prikazom razvoja lovskega orožja. Nad dioramama so panoji s trofejami jelenov in srnjakov.

V naslednjem prostoru je diorama aksis jelenjadi, na panojih pa je prikazan razvoj jelenjega rogovja z abnormitetami ter deformirano in gobasto srnjačje rogovje.

V sosednji veliki dvorani sta si nasproti veliki diorami, ena s kapitalnim slavonskim jelenom in košuto, druga z divjimi prašiči s Papuka. V vitrinah je bogata zbirka lovske municije in pribora, raznesle puške itd. Na drugi strani so prikazane lovske naprave (preže, krmišča, solnice itd.) zraven pa mala divjad, zlasti roparice. Tam je bogata zbirka jelenjega rogovja iz Valpova, gamsjih rogljev in srnjačjega rogovja.

V prvem nadstropju je drugi centralni prostor, kjer je kožuh najmočnejšega medveda iz Gorskega kotara. V veliki stenski vitrini je razstavljen ves lovski tisk od 1892. dalje, Poleg vitrine je reliefna zookarta Hrvatske. Na skali je skupina kotorn in stene krase izredne trofeje. V sosednjem prostoru so diorame srnjadi v poletnem in zimskem okolišu, v dveh namiznih vitrinah pa je edinstve-

na zoološka zbirka naših ptic, v stenski vitrini pa pelikan.

Od tu pridemo do dioram jerebic in do trofej, ki jih je muzeju poklonil nestor hrvatskih lovcev dr. Milovan Zoričić in kjer izstopajo preparirane losove glave, kozoroga in muflonov. Ob tej dvorani je oddelek za ptice z dvema dioramama, ki predočujeta življenje raznih ptic. Ob stenah sta dve po 7 metrov dolgi vitrini z dermo-plastikami naših ptic. V drugem nadstropju urejajo še drug prostor zgolj za naše ptice. Do sedaj je v muzeju razstavljenih 84 primerkov jelenjega rogovja, 132 srnjačjega, 8 damjakovega in 36 gamsjih rogljev. Vse je novo in vse postavitve, diorame in vitrine so razsvetljene. Razen centralnih dvoran so prostori obloženi z borovo oblogo, neonsko razsvetljeni in tako, da so brez senc. Ozadja vseh dioram je naslikal znani akademski slikar Marijan Trepše, ki pa žal ni živ dočakal otvoritve muzeja.

To je zgolj površen in bežen opis bogatega muzeja, ki se ga velja ogledati slehernemu našemu lovcu. V pritličju ima muzej laboratorij za prepariranje in fotografiranje ter skladišča za ekspozite. S tem muzejem si je SR Hrvatska pridobila pomembno lovsko kulturno ustanovo, ki bo mnogo pripomogla lovcem in nelovcem za spoznavanje žive narave, posebej divjadi ter njene gojitve.

Lazar Raić — M. Š.

V Zagrebu tudi lovski dom

Razen lovskega muzeja so v Zagrebu na zadnjem občnem zboru Lovske zveze Hrvatske 26. februarja 1965 slavnostno izročili svojemu namenu tudi lovski dom.

Prvotno so ga imeli namen graditi. Ker pa so se cene gradbenega materiala in uslug zelo dvignile, se je izvršni odbor Lovske zveze Hrvatske na predlog njihovega predsednika Karla Mrzovića odločil kupiti dve stavbi v Nazorjevi ulici, št. 61 in 63, od katerih je stavbo št. 61 namenil za lovski dom.

Hrvatski lovci so zbrali za lovski dom 177 203 000 din in za obe stavbi skupno plačal 100 milijonov dinarjev. Stroški za preureditev in opremo so znašali do otvoritve 13,5 milijona dinarjev. V domu so pisarne lovske zveze Hrvatske in drugi prostori. Dom ima tudi večjo dvorano, ki bo služila za klubski prostor, v njej pa bodo v bodoče lahko tudi občni zbori hrvatske lovske zveze.

-elf-

Lovski muzej v Zagrebu

Foto L. Raić

Jubilanti

Lojze Colarič — šestdesetletnik.

Jubilant je znan lovec, funkcionar in družbeni delavec v Krškem in našem Posavju. Po dovršeni šolski obveznosti se je usposobil za tesarja in se leta 1934 stalno naselil v lastnem domu v Šutni pri Podbočju ter tam prevzel službo pismonoše. Že pred drugo svetovno vojno se je aktivno udeje-

stvoval v naprednih organizacijah. Po prihodu fašističnih okupatorjev je že leta 1941 pričel zbirati somišljenike za organizirano borbo proti osvajalcu na področju Gorjancev. Ustanavljal je trojke OF in spomladi leta 1942 tudi sam stopil med aktivne borce Gorjanskega bataljona. Postal je komisar v četi, kasneje v bataljonu, v 12. artil. brigadi XV. divizije ter v XVIII. diviziji. Po vojni se je preselil v Krško. Tam je bil od leta 1945 do 1949 in od 1951 do 1953 predsednik bivšega

V lovskega muzeja LZ Hrvatske: Vitrina s pticami, v ozadju diorama barja

Foto L. Raić

krškega okraja, kasneje predsednik SZDL, ZB NOV itd. Od leta 1951 do 1963, polnih 12 let, je bil član upravnega odbora LZS in predsednik LZ Krško. Še zdaj je predsednik treh komisij v zvezi. Pošten, vnet in pravičen lovec je vedno aktivno in vestno izvrševal zaupane mu dolžnosti ter s svojim zglednim delom pridobil v družbi in posebej med lovci mnogo prijateljev. Podeljena so mu bila mnoga vojaška in državljanska odlikovanja, kakor tudi vsa lovska odličja in kinološka priznanja.

Lovski tovariši Posavja mu ob lepem jubileju iskreno čestitamo in želimo, da bi v krogu svoje družine in lovskih tovarišev vever in zdrav preživel še mnoga leta in da bi mu Diana naklonila še obilo lovskega blagra, sreče in zadovoljstva!

Lovska zveza — O. Mikulič

France Kodra s 85 križi, zvest član rodnih hribov, zlasti Menine planine, še vedno rad pogleda po okolici svojega doma, kako se

pase srnjad, in mladim lovcem pripoveduje lovske dogodivščine izpred pol stoletja in še več. Na petelina ne gre več, toda iz svojih bogatih izkušenj rad pouči nezkušene, »kako se taki reči streže«.

Častitljivemu lovsckemu tovarišu želimo še mnogo zdravih in zadovoljnih dni!

Člani LD »Motnik«

Franc Korenčan je že 40 let organiziran lovec in je s svojim aktivnim sodelovanjem mnogo pripomogel k znanju in lovski pravičnosti okoliških lovcev. Že leta 1941 se je vključil v NOB in so se od početka pri njem sestajali organizatorji partizanskega gibanja in iz njegove hiše so šle pošiljke orožja in raznega materiala partizanskim borcem. Jubilantu in lovsckemu tovarišu želimo še mnogo zdravih in lovscko uspešnih let!

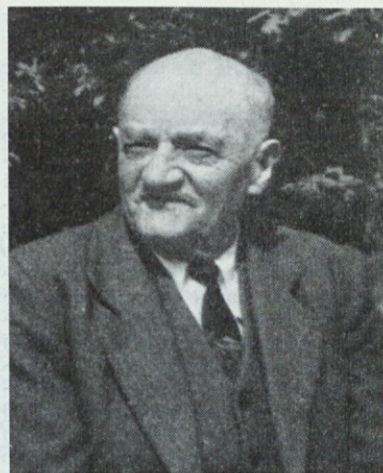
Tovariši LD Logatec

Umrli

Jože Žnidaršič, član LD Boštanj, 50 let lovec, je v 70. letu umrl. Pokojnika, ki se je mnogo trudil za dvig lovstva in vzgojo lovcev bomo ohranili v hvaležnem spominu.

Člani LD Boštanj

Anton Gradišek, član LD Šmartno pri Litiji, je na pragu svojega 83. leta omahnil v večnost. Pokojnik je bil od mladih nog lovec. S svojim zgledom in zdravim humorjem je bodril nas lovce, največkrat na njegovih Selih pod prastaro lipo in s puško čez kolena. Med zanimivim pripovedo-

vanjem pa so mu misli vedno uhajale za divjimi petelini. Odlikovanja za lovske zasluge, kot priznanje za njegovo dolgoletno lovscko delo zlasti pri praktični vzgoji lovcev, je bil nadvse vesel. Blagemu in častitljivemu tovarišu bodi naš trajen spomin!

Lovski tovariši
— Dane Namestnik

Kristjan Mugerli, član LD Kanal, njen tajnik in borec NOB, je 40 let star podlegel težki bolezni. Dobremu, požrtvovalnemu in zvestemu tovarišu časten in trajen spomin!

Člani LD Kanal

Jožef Urdih, član, večletni starešina in soustanovitelj LD »Trstelj«, Kostanjevica na Krasu, 61 let star. Pokojnik je bil 40 let lovec, lovsckı čuvaj in gojitelj divjadi, ki se je z vsem srcem oklenil lovstva. Odlikovan je bil z Znakom za lovske zasluge ter deležen mnogih priznanj in pohval za njegovo nesebično delo za napredek družine in lovišča. Zglednemu lovcu in iskrenemu tovarišu bodi trajen in časten spomin!

Lovci LD »Trstelj«

France Vavpotič, član LD Motnik, od svojega 20. leta lovec in dober, vever lovsckı tovariš, 63 let star. Časten mu spomin!

LD »Motnik«

Jože Trunk, 34 let član LD Strojna — Ravne na Koroškem, več let član UO družine, neumoren sodelavec, skromen in zvest lovsckı tovariš, vedno pripravljen pomagati za napredek družine in pri gradnji lovskega doma — je podlegel prometni nesreči. Kot svetel zgled lovca, tovariša in prijatelja ga bomo ohranili v trajnem spominu.

LD Strojna — Ravne
na Koroškem — Stanko

Lovska kinologija

Pomladanska vzrejna preizkušnja in pregled ptičarjev v Ptuj
24. in 25. aprila 1965

Kinološko delo se je na področju LZ Ptuj po osvoboditvi krepko razmahnilo. Vedno več je lovcev, ki se zavedajo, da se lovsko pravično in uspešno more loviti le s šolanim psom, ki naj pa tudi po svoji zunanosti zadovoljuje. Tokrat je bilo preizkušenih le šest mladih ptičarjev in sicer 4 nemški kratkodlakarji ter 2 nemška ostrodlakarja. Verjetno je pa več mladih ptičarjev izostalo. Na preizkušnji sem pogrešal mlade lovce, ki bi morali pri lovskih izpitih že nekaj vedeti o kinologiji.

Uspehi preizkušnje:

št. 1 Aco-Trgoviški, RMPki 2958, telesna ocena prav dobro. Lastnik in vodnik Stanko Hergula. Pes ima prav dober nos, dovolj sistematično iskanje, stoji in ubogljivost pa nezadovoljivo — 81 točk, II b.

Št. 2 Dik Krimski, RMPos 114, telesna ocena dobro. Lastnik Franjo Kelner, vodnik Franček Rakuša. Pes ima zadovoljiv nos, iskanje, hitrost in stoji pa nezadovoljivo — 73 točk, III a.

Št. 3 Ali Polenški, RMPos 110, telesna ocena dobro. Lastnik in vodnik Alojz Hlupič. Iskanje in stoji pomanjkljiva, ostale discipline dobre — 103 točke, II a.

Št. 4 Ago Trgoviški, RMPki 2958, telesna ocena prav dobro. Lastnik in vodnik Marko Korošec. Psa odlikujeta izvrsten nos in trdna stoja. Iskanje in ostale discipline mu je treba še izpiliti — 108 točk, I b.

Št. 5 Beba Dragučovska, RMPki 2044, telesna ocena prav dobro. Lastnik in vodnik Martin Čurin. Psica ima odlične lovske zasnove — 108 točk, I a.

Št. 6 Ali Trgoviški, RMPki 2101, telesna ocena dobro. Lastnik in vodnik Avgust Petek. Psu je treba dopolniti način iskanja in utrditi stoji — 101 točke, I c.

Preizkušnjo je uspešno vodil tovariš Ivezič, ki je sodeloval kot sodniški pripravnik. Ocenjevanje zunanosti in dela je opravil podpisani. Vreme je bilo zelo ugodno, divjadi dovolj, razen jerebic. Disciplina vodnikov je bila vzorna. V bodoče naj vodniki prineso tudi puške, zaradi preizkušnje psov na plahost ozir. mirnost ob strelu.

Jože Škofic

Pregled psov lovskih pasem v Ljubljani in Cerknici

Dne 9. maja 1965 so bili ocenjeni psi Lovske zveze Ljubljana na Ljubljanskem gradu in sicer 41 psov, v Cerknici pa 14, skupaj 55. Ocenjevali so sodniki: goniče dr. Lado Lovrenčič in Jože Kristen, brake jazbečarje Miloš Kelih, ptičarje in šarivce pa Bogdan Sežun. Goničev je bilo 22, brakov jazbečarjev 15, ptičarjev 15, šarivci 3. Ocene: 1 odločen, 25 prav dobrih, 19 dobrih, 6 zadostnih, 4 neocenjeni. Psi so bili zvečine v dobri kondiciji in dobro pripravljeni.

Henrik Vadnov, kinol. poročevalec LZ Ljubljana

Pomladanska vzrejna preizkušnja ptičarjev v Mariboru 4. aprila 1965

Na tradicionalnem zbirališču v gostilni Lešnik se je zbralo 20 vodnikov, ki so privedli svoje pse na oceno, deloma pa na preizkušnjo. Celotno organizacijo je vodil Franc Lipovšek, kinološki referent mariborske lovske zveze, preizkušnjo pa Franc Vidovič. Ocenjevanje psov in njihovega dela na polju je opravil podpisani.

Ocenjevanje in preizkušnjo je opazovalo več mladih lovcev-novincev, ki so zelo pozorno sledili dogajanjem.

V revirju je bilo dovolj fazanov in zajcev, jerebic pa smo našli le pet parov, ki so zaradi nizke poljske kulture slabo držali, pa tudi vedno odleteli zelo daleč. Vsi psi, ki so bili na preizkušnji, so v lovskih zasnovah pozitivni, le vodniki so jih večini premalo vodili na teren in manjka jim

osnovne šole. Prezkušenih je bilo 14 psov, med temi dva izven konkurence, ki naj bi na ocenitev prišla jeseni.

Uspehi:

1. CAP, RMPki 2145, tel. ocena dobro, vodnik in lastnik Ernest Mlinarič. Psu mora vodnik izpopolniti iskanje, utrditi stoji in uporabo nosu. Pri perutnini pa naj ga umiri (vaja »dol«) — 79 točk, III a.
2. ANO-POLENSKI, RMPos 111, tel. ocena dobro, lastnik in vodnik Franc Vidovič. Nemški zima-vec težjega tipa, ki mu mora vod izpopolniti iskanje in ga umiriti pri fazanih in zajcih — 87 točk, II a.
3. BAJKA — DRAGAČEVSKA, RMPki 2043, tel. ocena prav dobro, lastnik LD Hum, vodnik Bogdan Mirnik, Celje. Psico odlikuje sistematično iskanje, izvrsten nos, primerna hitrost in prav dobra ubogljivost — 117 točk I a.
4. CIKO, RMPki 2148, tel. ocena dobro, lastnik in vodnik Ivan Klobučarič. Vodnik ga mora izpopolniti v iskanju, stoji, pa tudi hitrost in vztrajnost mu je treba izboljšati — 87 točk, II b.
5. CARA, RMPki 2149, tel. ocena dobro, vodnik in lastnik Vlado Domanjko. Psica slabo uporablja nos, komaj nakaže stoji, ubogljivost je pomanjkljiva, preveč rada goni zajce — 77 točk, III b.
6. ADO, RMPki 2105, tel. ocena dobro, vodnik in lastnik Hinko Toplak. Pes slabo išče, komaj nakaže stoji, sicer kot pod št. 5 — 76 točk, III c.
7. BESA, RMPki 2045, tel. ocena prav dobro, vodnik in lastnik Jože Rus. Izvrsten nos, dobro iskanje, stoji ni utrjena — 90 točk, I e.

Na pomladanski vzrejni preizkušnji

Foto Vl. Pleničar

8. BAR-MAJŠPERSKI, RMPos, 139, tel. ocena dobro, lastnik in vodnik Ivan Klasinc. Prav dober nos, dobro iskanje, že zanesljiva stoja. Zboljšati hitrost, vztrajnost in ubogljivost — 102 očki, I c.

9. BARI, RMPki 2191, tel. ocena dobro, vodnik in lastnik Milan Uršič. Vodnik naj ga mnogo vodi v lovišče in mu popravi ubogljivost — 91 točk, I d.

10. AS-TRGOVIŠKI, RMPki 2104, tel. ocena prav dobro, vodnik in lastnik Stanko Kukman. Psu je treba izboljšati iskanje in utrditi stojo. Ubogljivost je dobra — 104 točke, I b.

11. LEDA, RMPki 2179, ni bila ocenjena. Preizkušena izven konkurence je dosegla 77 točk, III b.

12. BODO MAJŠPERSKI, RMPos 142, bo kasneje ocenjen. Vodnik in lastnik Oto Petrovič. Pes potrebuje še več šolanja v lovišču — 97 točk, I č.

13. ARAP, RMPki 2142, tel. ocena dobro, vodnik in lastnik Franc Pačnik. Psu utrditi stojo in izboljšati iskanje. Ubogljivost prav dobra — 97 točk, I c.

14. ARNO-PERNIŠKI, RMPki 1969, ocena dobro, vodnik in lastnik Vili Babič. Nezanesejliva stoja, premajhna hitrost in vztrajnost — 82 točk, II b.

Jože Škofic

Preizkušnja ptičarjev v Murski Soboti 10. in 11. aprila 1965

Privedeni psi so v glavnem zadovoljili tako glede lovskih zasnov kakor zunanosti. Privedenih je bilo 10 psov, preizkušenih 8 in sicer 5 v pomladanski vzrejni grupi, 3 starejši pa po pravilih pomladanske preizkušnje.

Lovska zveza v Murski Soboti naj v bližnji prihodnosti organizira večdnevni seminar za vodnike ptičarjev. Lovski turizem zahteva od vodnikov temeljitejšo znanje na kinološkem polju. Letošnjo preizkušnjo je vodil Geza Fujs in je bila na zadovoljivi višini, prav tako tudi disciplina vodnikov. Fazanov in zajcev ni manjkalo, jerebic pa smo našli le 3 parčke.

Usp e h i :

Skupina mladih

1. BARKA, RMPki 2040, vodnik Franc Zmazek, lastnik Lovska družina Bučkovci, telesna ocena dobro. Pisci je treba ponovno sobnega šolanja in vaje »dol«, na terenu utrditi stojo in jo umiriti pri divjadi — 81 točk, III.

2. DIKA RAVENSKA, RMPki 1989, tel. ocena prav dobro. Vodnik in lastnik Štefan Hajduk. Ima odlične lovске zasnove, le več vaje v lovišču ji je treba — 102 točki, I.

Pomladanska preizkušnja ptičarjev v Ljubljani 1963 Foto C. Pogačar

3. ADA DOKLEŽEVSKA, RMPki 2009, tel. ocena dobro. Lastnik in vodnik Jože Lukač. Pisci popraviti ubogljivost, utrditi stojo, izboljšati način iskanja — 97 točk in II.

4. ASTOR, RMPki 2068, tel. ocena dobro. Lastnik in vodnik Franc Somer. Pes ima zadovoljive lovске zasnove, ni pa dovolj šolan — 83 točk, III b.

5. AGAN DOKLEŽEVSKI, RMPki 2006, tel. ocena dobro. Lastnik in vodnik Feliks Špindler. Prav dober nos, način iskanja mu ni prirojen, brez ubogljivosti, kaže strah pred vodnikom, stoja zanesljiva — 74 točk, III c.

Skupina starejših

1. PIKA POLANSKA, RMPki 1331, tel. ocena prav dobro, lastnik in vodnik Jože Cigler. Izvrsten nos, zadostna hitrost in vztrajnost. Iskanje, stoja in ubogljivost zelo pomanjkljive brez vzdržnosti pri zajcu, pri perutnini včasih, za silo umirjena — 80 točk pohvalno priznanje.

2. LIDA NEGOVSKA, JRP 3334/34512 Nkd., telesna ocena dobro, vodnik in lastnik Štefan Žilavec. Kvaliteten nos, zelo slabo, površno iskanje, dobro stoja in nateza, je zelo počasna, slabo uboga, pri zajcu ni zanesljiva, nekoliko mirnejša je pri perutnini — 86 točk, III.

3. ASTA, RMPki 1928, tel. ocena dobro, lastnik in vodnik Jakob Čuk. Dober nos, slabo in površno, počasno iskanje, nezanesljiva stoja, zadovoljiva ubogljivost, navezana hodi mirno ob nogi. Vzdržnosti pri zajcu in perutnini nima — 72 točk, pohvalno priznanje. Ocenjevalno delo na obeh preizkušnjah sta opravila Ivo Caf in podpisani, kot pripravnik pa je sodeloval Bernik ml.

Jože Škofic

Pomladansko vzrejno tekmo ptičarjev je 9. maja t. l. priredila LZ Kranj v lovišču LD Senčur. Na tekmi so bili 3 nem. ktl. ptičarji, 2 epagneul bretona in 2 poenterja. Vreme za tekmo, zlasti za mlade pse, je bilo zaradi vročine in vetra neugodno. Zato je bila tudi divjad, ki jo je sicer dovolj, po večini skrita po gozdnih remizah.

Usp e h i :

1. Nemški ktl. ptičar Črt Notranjski RMPki 1993, lastnik in vodnik Matija Gašperšič, Srednja vas, p. Senčur. Pes ima izvrsten nos, dovolj trdno stojo in je vztrajen; — 112 točk, I/b, telesna ocena dobro.

2. Poenter Ago (Bor) RMP 17 Po, lastnik in vodnik Jože Kirbiš, Kranj. Pes ima dovolj dober nos, ostalo kakor pod 2/; — 89 točk, III/a, telesna ocena odlično.

4. Nemški ktl. ptičar Alpin Šmarjetski RMPki 2132, lastnik in vodnik Anton Bukovnik, Tupaliče. Pes zaradi telesne napake (ima le eno modo) ni bil pripuščen k tekmovanju.

5. Nemški ktl. ptičar Alko Šmarjetski RMPki 2130, lastnik in vodnik Franc Sekne, Kranj. Pes ima odlične lovске zasnove, izvrsten nos, trdno stojo, ostale discipline še nekoliko pomanjkljive; — 113 točk, I/a, telesna ocena prav dobro.

6. Nemški ktl. ptičar Amor Šmarjetski RMPki 2131, lastnik Franc Rozman, Kranj, vodnik Tine Hočevnar, Kranj. Psu je treba utrditi vse discipline, sicer ima dovolj

Sodnik Foto VI. Pleničar
P. Cvenkel ocenjuje

dobre lovske zasnove; — 65 točk, pohvalno priznanje, telesna ocena dobro.

7. Epagneul breton Črt RMP EB 142, lastnik in vodnik Emil Arzenšek, Mile pri Kranju. Pes ima lovske zasnove, manjka mu šolanje v vseh disciplinah; — 69 točk, pohvalno priznanje, telesna ocena dobro.

Omenim naj, da psi kažejo dober telesni ustroj in zasnovo, večina vodnikov pa ne polaga nobene važnosti, da bi pes iskal proti vetru, zaradi česar mladi neizkušeni psi odpovedo.

Tekmo je uspešno vodil Stane Turk, znani kinolog, meni je bil v pomoč sodniški pripravnik Miloš Blažič. Ob razglasitvi uspehov se je zastopnik LZ Kranj Jože Kirbiš vsem sodelujočim toplo zahvalil za uspele prireditve.

Sodnik Pavel Cvenkel

PRIJAVLJENE PARITVE

LOVSKI PSI

Resasti jazbečarji:

Körösparti Nelli JRJos 255 — Aga Ristovački JRJos 212, leglo je bilo 4. 4. 1965. Vzreditelj Tone Hren, Soštanj, Koroška 30.

Koker španjeli:

Jana Gosposvetska JRŠK 484 — Princ Obdravski JRŠK 438, leglo je bilo 30. 3. 1965. Vzreditelj Jože Juršič, Bresternica 185.

Ajša Mladinska JRŠK 363 — Boj JRŠK 477, leglo je bilo 20. 3. 1965. Vzreditelj Elza Draksler, Radlje ob Dravi 105.

Dedi Koseška JRŠK 222 — Bis Zagajski RMŠK 406, vpis v JR v teku, leglo je bilo 7. 6. 1965. Vzreditelj Božo Šimunac, Kranj, Zupančičeva 30.

Tila Koseška JRŠK 324, bila na tekmi — Robi JRŠK 248, bil na tekmi, leglo bo 17. 7. 1965. Vzreditelj Janez Saksida, Ljubljana, Rožna dolina 19/3.

Felicita Soška JRŠK 297 — Biš Dravograjski JRŠK 339, bil na tekmi, leglo je bilo 29. 6. 1965.

Vzreditelj Konrad Prekoršek, Višnja vas 6, p. Vojnik.

Springer španjeli:

Dirka Pokoška JRŠŠ 121 — Boj Podrakitniški JRŠŠ 87, bil na tekmi, leglo bo 4. 7. 1965. Vzreditelj Slavko Jerenko, Ptuj, Ormoška c. 20.

Nemški kratkodlaki ptičarji:

Astra JRPki 3262 — Lord Polanski JRPki 1972, bil na tekmi, leglo bo 11. 7. 1965. Vzreditelj Karel Kološa, Murska Sobota, Juša Kramarja 12.

Lajka JRPki 2618 — Bori JRPki 2826, bila na tekmi, leglo je bilo 22. 6. 1965. Vzreditelj Boris Pahor, Gradišče 16, p. Renče.

Biba JRPki 3458 — Adon JRPki 2571, bil na tekmi, leglo bo 19. 7. 1965. Vzreditelj Rudi Mlinarič, Sevnica, Glavni trg 16.

Dea JRPki 3491, bila na tekmi — Bil JRPki 2489, bil na tekmi, leglo bo 1. 7. 1965. Vzreditelj Boris Jelen, Koper, Vojkovo nabrežje 10.

Beka JRPki 3489 — Bil JRPki 2489, bil na tekmi, leglo bo 11. 7. 1965. Vzreditelj Avgust Božič, Škocijan 66, p. Koper.

Bistra JRPki 2949 — Bil JRPki 2489, bil na tekmi, leglo bo 14. 7. 1965. Vzreditelj Ivan Tavčar, Kreplje 4, p. Dutovlje.

Biba Skakovska JRPki 2200, bila na tekmi — Lord Polanski JRPki 1972, bil na tekmi, leglo je bilo 9. 5. 1965. Vzreditelj Geza Fujs, Murska Sobota, Grajska ul. 6.

Asta Ižakovska JRPki 1622, bila na tekmi — Dar Bakovski JRPki 2669, bila na tekmi, leglo je bilo 14. 5. 1965. Vzreditelj Janez Sreš, Bratonci 128, p. Beltinci.

Nemški žimavci:

Čeda Polenška JRPos 868, bila na tekmi — Bas JRPos 1184, leglo je bilo 27. 3. 1965. Vzreditelj Martin Klemenčič, Ptuj, Rabeljčja vas 10.

Epagneul bretoni:

Dina JRP EB 110 — Aco JRP EB 57, bil na tekmi, leglo bo 10. 7. 1965. Vzreditelj Bruno Sluga, Izola, Tomažičeva 20.

Lovski terierji:

Odra Travnogorska JRLT 1382, bila na tekmi — Runo Malagorski, JRLT 2112, bil na tekmi, leglo bo 2. 7. 1965. Vzreditelj Lovska družina Sodražica, Psarna Travnogorska.

Cica Ruška JRLT 1366 — Nero Pobreški JRLT 535, bil na tekmi, leglo je bilo 20. 5. 1965. Vzreditelj Ing. Hrabro Pernat, Lovrenc na Pohorju 153.

Ajda Predorska JRLT 581, bila na tekmi — Horor Silvanus JRLT

2307, leglo je bilo 12. 6. 1965. Vzreditelj Karlo Krihbaum, Oplotnica 50.

Biba JRLT 1686, bila na tekmi — Tes JRLT 1999, leglo je bilo 10. 6. 1965. Vzreditelj Edi Zupančič, Anovec, p. Krško.

Foksterierji:

Gučka JRFos 489, bila na tekmi — Den JRFos 527, leglo je bilo 26. 6. 1965. Vzreditelj Anton Štajer, Goričane 13, p. Medvode.

Braki jazbečarji:

Beba JRBj 1294 — Bor JRBj 877, leglo je bilo 28. 6. 1965. Vzreditelj Danilo Mohorčič, Sežana, Brkinčeva 6.

Rina JRBj 1612 — Tomi JRBj 839, bil na tekmi, leglo je bilo 25. 6. 1965. Vzreditelj Stane Vrščaj, Ljubljana, Povšetova 1.

Aja JRBj 1408 — Kadet JRBj 1042, bil na tekmi, leglo je bilo 26. 6. 1965. Vzreditelj Slavko Ferbežar, Bosljiva loka 12, p. Osilnica.

Bistra JRBj 1243 — Bor JRBj 1044, bil na tekmi, leglo bo 12. 7. 1965. Vzreditelj Jože Barič, Pod gozdom 1, p. Črnomelj.

Aka JRBj 1452 — Brik JRBj 903, bil na tekmi, leglo je bilo 5. 6. 1965. Vzreditelj Anton Štajer st., Goričane 13, p. Medvode.

Bela JRBj 1131 — Brik JRBj 903, bil na tekmi, leglo je bilo 10. 6. 1965. Vzreditelj Anton Štajer, Goričane 13, p. Medvode.

Breza JRBj 978 — Alko JRBj 1101, leglo je bilo 13. 6. 1965. Vzreditelj Karl Gorenc, Trbovlje, Zabajek 29.

Asta Bohinjska RMBj 1782, vpis v JR v teku — Kadet JRBj 1042, bil na tekmi, leglo je bilo 30. 6. 1965. Vzreditelj Franc Jernejc, Sp. Gameljne 1/a, p. Št. Vid, Ljubljana.

Resasti istrski goniči:

Beba JRGri 806 — Cero Celjski JRGri 1130, leglo je bilo 2. 5. 1965. Vzreditelj Franc Cener, Turška gora 14, p. Krško.

Kratkodlaki istrski goniči:

Bara JRGki 3701 — Dingo JRGki 3283, leglo bo 5. 7. 1965. Vzreditelj Alojz Krek, Poljane 6 nad Skofjo Loko.

Dika Kočevska JRGki 4094 — Ari JRGki 3475, leglo bo 9. 7. 1965. Vzreditelj Lovska družina Velike Poljane, Psarna Ortneška.

Obla Travnogorska JRGki 3138 — Gojči JRGki 3135, leglo bo 10. 7. 1965. Vzreditelj Janez Jereb, Ročeva 14, p. Žiri.

Brina JRGki 1170, bila na tekmi — Bik JRGki 3653, leglo je bilo

9. 6. 1965. Vzreditelj Alojz Drnovšek, Plave 48, p. Anhovo. Zlata JRGki 3846 — Ero JRGki 3860, bil na tekmi, leglo je bilo 29. 5. 1965. Vzreditelj Karel Gorenc, Zabjek 29, p. Trbovlje.

Posavski goniči:

Dova JRGp 4572 — Deson JRGp 4119, leglo je bilo 18. 4. 1965. Vzreditelj Janez Gorenc, Šmarje, p. Sevnica.

Kinološka zveza Slovenije

Šaljive

Janko in prašiči

Janko je dober in navdušen lovec, zlasti za lov na divje prašiče. Zimsko popoldne mu ukaže njegova višja oblast, da iz trgovine prinese nekaj sladkorja v sipi. Janko je seveda šel, kupil naročeno in ko se je vračal, se je zmračilo in pričelo snežiti. Zato je vrečko s sladkorjem stisnil pod bundo in pospešil korak. Pot je šla skozi gozdič in na lepem Janko zasliši sumljiv šum. Oho, divji prašiči, si misli. Janko prisluhne in šum poneha. Gredeč dalje znova zasliši šum, to pot že bliže. »Salabolt,« zamrmra, »pa jih mora biti najmanj pet, škoda, da nimam pihalnika pri sebi.« Pa se spomni na lovski nož za pasom. Brž ga izvleče, dvigne roko, z no-

NOVI SODNIŠKI PRIPRAVNIKI

za oceno zunanosti in dela vseh vrst jamarjev: Miroslav Zidar, Ljubljana, Gosposvetska cesta 10; za oceno zunanosti in dela vseh vrst goničev: Janez Grča, Postojna, Jamska cesta 3; za oceno zunanosti VI. izpitne grupe — službeni — ovčarski in veliki psi:

Valter Šehel, Maribor, Prešernova št. 26.

Prijavljeni in zaščiteni psarni

»P R A G E R S K A« za nemške ovčarje, lastnik Jože Potisk, Zg. Jablane 19/a — Cirkovci.

»V U R B E R Š K A« za nemške ovčarje, lastnik Julij Borko, Vimpah 57, pošta Duplek.

Kinološka zveza Slovenije

gami pa malo zacepeta in poskoči, da bi odgnal čruhe. Takrat pa zašumi močneje in prav v bližini. Tedaj Janko pozabi na korajžo in jo naglo odkuri v zavetje svoje korajžne polovice. »Ali si prinesel sladkor,« ga pobara žena. »Seveda,« in seže pod bundo. Pa glej zlomka, vrečka se je bila med potjo obrnila in sladkorjeva sipa je šumela iz vrečke po hlačah in po tleh ter povzročala tisto zlovešče šumenje. Janko se je oddahnil, ko se mu je posvetilo, kakšni prašiči so bili...
L. P., LD Trebelno

Srna v zidnici

Sredi zime je kmet Jože poslal svojega sina Petra s pletenko v gorco po vino. Zidnica je zadaj bolj nizka in ni obita z deskami. Tja na pod spravlja gospodar čez leto seno. Ko pride Peter do zidnice in odklene vrata, ga obide neko mehko počutje. Zato stopi za shrambo, odpne pas in počene.

Tedaj pa, o groza, velika siva žival puhne izpod strehe čez Petra in zgine v gozd. Kako je bilo nadalje s Petrovimi hlačami, zgodba ne pove, pač pa, da ga je prestrašila srna, ki je v stiski našla na senju za več dni toplo zavetje in dobro hrano.

Leopold Pavlin, logar,
LD Trebelno

Aprilska

Janez in France, v lovu osivela lovca, sta sopihala v goro na zajce. Janezov pes je sicer pridno vohljaj, pa do poldneva ni nič iztaknil. Lovcema je začel presti pajek v želodcu in sta sedla k malici ter si novih moči pridobivala tudi s »kačjo slino«. Kmalu pa je Janez menil, da bi bilo dobro »nastaviti lisici«. Zginil je v grmovje, medtem ko je France zadremal v travi. Ko se je Janez vračal, je zagledal na poti zajca, ki se ga je ustrašil in se obrnil proti Francetu. Janez je kričal, naj se oni tam pripravi na zajca. Toda France je napačno razumel, razprl zajeten nahrbtnik in jel pospravljati ostanke malice. Krik od zadaj je zajca pospešil, da se je v dolgem skoku znašel v Francetovem zevajočem nahrbtniku. Prekaljeni stari lovec se je pa brž znašel od osuplosti in zategnil nahrbtnik. Toda sredi zadovoljstva sta se lovca spomnila, da živega zajca nikakor ne kaže prnesti iz lova, marveč ustreljenega. Pa šine Janezu misel v glavo. Izvleče iz čevlja jermenček, France pa zajca iz vreče. Janez en konec jermenčka priveže za zajčjo zadnjo nogo, drugi pa za vejo v bližnjem grmu. Ubogi dolgouhec se je metal in vokal, toda prožna veja ni dala, da bi se vezalka pretrgala. Janezova puška je počila in zajček je ves prestrašen, a čil in zdrav zdrvel s koncem jermenca na nogi po bregu. Janez je tako dobro meril, da je prestrelil vezalko...

Bolj tiha sta se vračala osivela lovca proti domu in pri tem uganila, da je kačja slina pretrgala vezalko.
Boris Rustja, Idrija

Visoka preža

Lovci, lovske družine!

Prišel je čas strelskih tekmovanj.

Strelišče Lovske zveze Slovenije v Tomačevem pri Ljubljani je odprto.

Redni treningi so vsak torek in petek od 16. ure dalje.

Po predhodnem dogovoru s čuvajem strelišča Antonom Andrinekom, Tomačevo 84, je strelišče na razpolago tudi kateri koli drugi dan v tednu.

Vadite se lahko v streljanju na umetne golobe in bežečega zajca.

Za uporabo strelišča do pet strelcev je cena 250 din na uro. Umetni golobi po dnevni ceni.

Lovske družine, vadite svoje članstvo v streljanju in prirejte tekmovanja na sodobno urejenem lovskem strelišču v Tomačevem!

**Komisija za strelstvo
pri LZS**

ZAVOD
ZA GOJITEV
DIVJADI

TRIGLAV

BLED

LJUBLJANSKA 27

bo odkupoval od novembra 1965 letošnje pomlad poleženo, osirotelo srnjad.

Cena za mladiča 15 000 din – Prevzem pri prodajalcu.

Pošljite ponudbe!

ISHRA KRANJ TOVARNA HONDENZATORJEV SEMIČ IZDELUJE VSE VRSTE PAPIRNIH, STYROFLEX IN FOLIJSKIH HONDENZATORJEV

ČEVLJE
ZA LOV

»VINTGAR«

ZA DELO

»ROMA«

IN PLES

»BLED«

DOBITE
PRI

Peko
TOVARNA OBUTVE TRŽIČ